

A STUDY ON THE SITUATION, PROBLEMS AND NEEDS IN LIBRARY
EDUCATION AND TRAINING OF TEACHERS' COLLEGES
FROM 1965 - 1973

Miss Prasarnsookh Suvonaprateep

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Library Science
Graduate School
Chulalongkorn University

1973

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

วิมล งามใจ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์

วิมล งามใจ

ประธานกรรมการ

วิมล งามใจ

กรรมการ

วิมล งามใจ

กรรมการ

อาจารย์ควบคุมการวิจัย

อาจารย์สุรพันธ์ ยันต์ทอง

วันที่

พฤษภาคม พ.ศ. 2616

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการในการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู ระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2516.

ชื่อ

นางสาว ประสานสุข สุวรรณประทีป

แผนกวิชา

บรรณารักษศาสตร์

ปีการศึกษา

2516

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายประการแรกเพื่อศึกษาสภาพ ความต้องการและรวบรวมปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในวิทยาลัยครู 29 แห่งทั่วประเทศ ระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2516 ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่อาจารย์บรรณารักษและอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษส่วนใหญ่ที่กำลังสอนต้องเผชิญอยู่และประการที่สอง เพื่อค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ในค่านี

ในการดำเนินการวิจัย ได้ค้นคว้าจากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ สำนักรวบรวมการดำเนินการสอนของวิทยาลัยครูเหล่านั้นทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการส่งแบบสอบถาม รวม 70 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 61 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.14 สัมภาษณ์บุคคลและใช้ตัวเลขสถิติของหน่วยงานต่าง ๆ และสมาคม

ผลของการค้นคว้าสรุปได้คือ ในการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้น วิทยาลัยครูทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคทุกแห่งได้เปิดสอนวิชานี้โดยทั่วถึงกัน วิชาที่จัดสอนที่ทั้งวิชาบังคับและวิชาสำหรับเรียนเพิ่มเพื่อทำคะแนนให้ได้ถึงเกณฑ์บังคับสำหรับนักศึกษาบางคน มีอาจารย์ผู้สอนจำนวน 68 คน ผู้เรียน 124,744 คน ในปี พ.ศ. 2516 ผู้เรียนมีจำนวนมากที่สุด 38,836 คน พ.ศ. 2509 มีผู้เรียนจำนวนน้อยที่สุด 6,423 คน ในส่วนกลางวิทยาลัยครู ส่วนสิ้นนั้นหาว่ามีผู้เรียนจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 21.74

วิทยาลัยครูจันทระเกษม มีน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 10.01 ส่วนภูมิภาค วิทยาลัยครูเชียงใหม่ มีผู้เรียนจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 7.29 และวิทยาลัยครูจันทบุรี มีน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 0.50 เหตุที่มีผู้เรียนน้อยเพราะ ความเจริญก้าวหน้าของแต่ละวิทยาลัยแตกต่างกัน ความไม่พร้อมในคณาจารย์ผู้สอน อุปกรณ์การเรียนการสอนและหนังสือคู่มือและตำรา วิธีการจัดให้เรียน และการให้ความสำคัญของวิชาไม่เท่าเทียมวิชาอื่น ๆ จึงทำให้มีความสนใจน้อย ไม่ไต่ผลมากเท่าดังที่ใ้ความหมายไว้

สำหรับการจัดการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในระดับประกาศนียบัตรวิชาการ ศึกษาชั้นสูง เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2515 วิทยาลัยครูแห่งแรกที่จัดสอนคือ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ในปีการศึกษาต่อมา วิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาค 4 แห่งได้แก่ วิทยาลัยครูนครราชสีมา เพชรบุรี สงขลา และอยุธยา ได้เปิดสอนมีจำนวนผู้เรียนระดับวิชาเอก 102 คน ระดับวิชาโท 312 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่ไม่มากนัก ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ความนิยมในการเรียนยังมีน้อยอาจเป็นเพราะเนื้อหาวิชามากเกินไป มีผู้ให้ความเห็นคิดเป็นร้อยละ 26.67 เนื้อหาไม่สัมพันธ์กับประสบการณ์และความรู้เดิมของผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ประกอบทั้งเป็นวิชาที่เพิ่งมีการจัดสอนเพียงสองปีเท่านั้น

วิทยานิพนธ์นี้ได้เสนอแนะแนวทางการปรับปรุงผู้สอนทั้งในค่านปริมาณและคุณภาพสำหรับผู้เรียน ควรกำหนดให้วิชาบรรณารักษศาสตร์ เป็นวิชาบังคับแก่ผู้ยังไม่เคยเรียนมาก่อน และควรปรับปรุงหลักสูตรทั้งสอง ระดับ โดยกำหนดความมุ่งหมายและจัดเนื้อหารายวิชาต่าง ๆ ใหม่ ส่วนวิธีสอนนั้น การฝึกปฏิบัติ การศึกษานอกสถานที่จะควบคู่กันกับการสอนทฤษฎีและจะทรงแสดงสอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรระดับฝึกหัดครู อุปกรณ์การสอนก็เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องจัดหาไว้ให้พร้อม ตลอดจนส่งเสริมการผลิตและการแลกเปลี่ยนเอกสารทางวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้มากขึ้น ในคณาสถานที่ วิทยาลัยครูทุกแห่ง ควรจัดให้มีห้องเรียนโดยเฉพาะ และในโอกาสต่อไปควรขยายการศึกษาถึงระดับปริญญาตรี นอกจากนี้ ยังมีขอเสนอแนะแก่ผู้บริหาร ตลอดจนขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2

Thesis Title   A Study on the Situation, Problems and Needs in
Library Education and Training Of Teachers' Colleges
from 1966-1973.

Name   Miss Prasarnsookh Suvonaprateep

Department   Library Science

Academic Year 1973

ABSTRACT

The objectives of this thesis is two-fold: first, to study the situation; needs and to collect major problems in library education and training of teachers' colleges from 1966-1973 (B.E. 2509-2516) which are confronting the majority of instructors in their teaching; and secondly, to find ways and means to solve the problems.

Research techniques include documentary research through books, periodicals and other printed materials concerning library education and training of teachers' colleges both in Thai and in foreign languages; a survey of the process of teaching both in the Bangkok metropolis and in the provinces. To obtain information on the situation, needs and problems of library education and training; questionnaires were sent to 70 instructors both in the Bangkok metropolis and in the provinces; 61 or 87.14 % were returned. In addition, interviews and statistics of various government agencies and associations were also used.

Research results conclude as follow

Library training at the lower-certificate of education level has already been offered in all teachers' colleges. Courses are of 2 categories, one is the score to a required grade. There are 68 instructors and 124,744 students. In the year 1973 (B.E. 2516) the highest the student body comprised 38,836 and only 6,423 in 1966 (B.E. 2509). The outstanding enrollment in the Bangkok Metropolis is at suan Sunanta Teachers' College (21.74%), Chantrakasem Teachers' College is the least one (only 10.10%). In the provinces the enrollment at Chiangrai Teachers' College is the highest (7.29%), the least one is at Chantaburi Teachers' College (only 0.50%). The small number of students resulted from the fact that there are some defects in that teachers' colleges: the shortage of instructors, the lack of texts and handbooks, the poor way of organizing classes and the less importance is given to this area. Consequently, there is not much of interest in the subject among students and they get less results than given purposes.

The first course leading to a higher-certificate of education level begins in the academic year 1972 (B.E. 2515) at Ban Somdej Teachers' College. Later on the course is offered in the provinces; Ayudhya, Nakornrajsema, Petchburi and Songkhla. It is shown that 102 students studied major subjects, and 312 took the minor subjects. The enrollment is of small number. The unpopularity of the course is due to the fact that there is too much to learn in the subject (26.67%); the subjects are not

related to student's experience and knowledge (13.33 %). The other reason the course was just started 2 years ago.

Suggestions and ideas covering many points to help solve the problems have been mentioned are presented in this thesis. They are:- we should have numbers of high degree of instructors. For the students, the course must be the required course for those who have never studied before. The school-syllabus of the two levels must be improved by re-arranging the new objectives and re-organizing all of subjects. Method of teaching; the practical work and the field trip must go together with the theory teaching programme and should have cooperated to the other subjects in the teacher training education level. Audio-visual aids are necessary in teaching and must be ready to use. In addition, the encouragement on publishing and exchanging the library science papers must be done. Every teachers' college should have special room for study this course. The further study programme of higher level expands to bachelor degree. And finally, suggestions and ideas for administrators, for further research and study that need to be done are included.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี ก็ด้วยความช่วยเหลือจากอาจารย์ และท่านมิตรหลายท่านด้วยกัน อาทิเช่น อาจารย์สรุพันธ์ ยืนทอง คึกบานิเทศกรรมการ ฝึกหัดครู เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาและควบคุมการวิจัย ซึ่งผู้เขียนขอขอบพระคุณที่ไกรฤๅม ระยะเวลาเอาใจใส่ตรวจตราแก้ไข ให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ทางวิชาการตลอด ระยะเวลาที่ทำการวิจัยจนวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเรียบร้อย

อนึ่ง ความสำเร็จในครั้งนี้ ศาสตราจารย์ สหจิตกมลย์ อำพันวงศ์ หัวหน้า แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ ไกรฤๅม เลือกรับหัวข้อวิทยานิพนธ์และให้แนวความคิด อาจารย์ รัญจวน อินทรกำแหง มหาวิทยาลัยรามคำแหง ให้คำแนะนำในทางวิชาการบางประการ นับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งที่ช่วยให้การศึกษาค้นคว้าเป็นไปตามจุดหมาย ผู้เขียนขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูง

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอระลึกถึงพระคุณของอาจารย์บุญสุข กานสังวร อาจารย์ สุวัฒน์ สองแสงจันทร์ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร ที่ได้ขอเป็นเอกสารประกอบการ ค้นคว้า ตลอดจนบรรณารักษ์ห้องสมุดต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือในการใช้ห้องสมุด อาจารย์ ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์และอื่น ๆ ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศที่ได้กล่าวนามไว้ในวิทยานิพนธ์ นี้แล้ว ในการให้ข้อคิดเห็นที่ได้นำมาเสนอและตอบแบบสอบถามอย่างจริงจัง จึงขอขอบพระคุณ อย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ประสานสุข สุวรรณประทีป

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย .....

ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....

จ

กิตติกรรมประกาศ .....

ฉ

รายการตารางประกอบ .....

ค

รายการแผนภูมิประกอบ .....

ด

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา .....

1

ความมุ่งหมายของการวิจัย .....

6

ขอบเขตของการวิจัย .....

6

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย .....

7

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล .....

9

ผลที่คาดว่าจะได้รับ .....

10

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย .....

11

การสำรวจและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง .....

11

คำนิยามและศัพท์เฉพาะ .....

16

ประวัติการปิดหัตถกรรม .....

19

บทที่ 1

1	ห้องสมุดวิทยาลัยครูและวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู	47
	ความสำคัญของห้องสมุด	48
	องค์ประกอบของห้องสมุด	50
	มาตรฐานห้องสมุดวิทยาลัยครู	53
	วิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู	55
	วัตถุประสงค์และความสำคัญของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์	62

บทที่ 2

2	วิวัฒนาการของวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู	70
	ระดับ ป.กศ.	71
	ระดับประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษ	73
	ระดับ ป.กศ. ชั้นสูง	76
	ระดับวิชาชุด ป.กศ. และ ป.ม.	82

3	หลักสูตรการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู	92
	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา	93
	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษ	94
	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง	97
	หลักสูตรวิชาชุดประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา วิชาบรรณารักษศาสตร์	105

บทที่

หน้า

3	หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ชุดक्रमิยาม พ.ศ. 2511 (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ ๑)	106
	สรุปผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ใน วิทยาลัยครู	106
4	การสำรวจการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู	
	ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม	113
	ตอนที่ 2 การอภิปรายผล	138
	ตอนที่ 3 รายชื่อวิทยาลัยครู และวิชาที่จัดสอนในระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.ชั้นสูง	145
5	บทสรุปและขอเสนอแนะ	
	สรุป	148
	ขอเสนอแนะ	152
	บรรณานุกรม	161
	ภาคผนวก	174
	ประวัติการศึกษา	269

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	อัตราส่วนร้อยละของจำนวนอาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ ของวิทยาลัยครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ แยกตามสถานที่ตั้งของวิทยาลัยครู.....	8
2	จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับกลับคืน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ.....	10
3	จำนวนครูและนักเรียนสังกัดกรมการฝึกหัดครู ในปี พ.ศ. 2498.....	26
4	สถานศึกษาฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู แยกตามลำดับภาคการศึกษา.....	34 - 35
5	หลักสูตรสำหรับผู้เรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (130 หน่วยกิต)	38
6	หลักสูตรสำหรับผู้เรียนชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (130 หน่วยกิต)	39
7	มาตรฐานห้องสมุดในสถานศึกษาฝึกหัดครู	54
8	จำนวนผู้เข้ารับการอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ระดับ พ.ม.	68
9	จำนวนนักศึกษาที่สำเร็จประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ (หลักสูตร 1 ปี)	75
10	จำนวนนักศึกษาที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง	80

11	ผลการอบรมวิชาชุดक्रमัชฌม หมวด ค. (บรรณารักษศาสตร์) ปี พ.ศ. 2509 - 2513	85
12	ผลการอบรม วิชาชุดक्रमัชฌม หมวด ค. (วิชาบรรณารักษศาสตร์) ปี พ.ศ. 2514 - 2516	86
13	รายวิชาเรียนในเวลาหนึ่งสัปดาห์ของภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2	96
14	รายวิชาสำหรับผู้เลือกเรียนวิชาเอกบรรณารักษศาสตร์	100
15	รายวิชาสำหรับผู้เลือกเรียนวิชาโทบรรณารักษศาสตร์.....	101
16	เปรียบเทียบหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับประกาศนียบัตร วิชาบรรณารักษ กับระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง.....	103
17	ลำดับขั้นของข้าราชการพลเรือนสามัญ	114
18	ช่วงอายุของอาจารย์บรรณารักษและอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ วิทยาลัยครูส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค	115
19	ช่วงจำนวนปีการปฏิบัติงานของอาจารย์บรรณารักษและอาจารย์ผู้ช่วย บรรณารักษ วิทยาลัยครูส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	116
20	วุฒิทางการศึกษาของอาจารย์บรรณารักษและอาจารย์ผู้ช่วย บรรณารักษ วิทยาลัยครูส่วนกลางและส่วนภูมิภาค	117
21	สาขาวิชาที่เคยได้ศึกษาในระดับปริญญาตรีของอาจารย์บรรณารักษ และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ วิทยาลัยครูส่วนกลางและ ส่วนภูมิภาค	118

22	ลักษณะงานที่อาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ปฏิบัติ	119
23	จำนวนชั่วโมงที่อาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์สอนในรอบหนึ่งสัปดาห์	120
24	ความสม่ำเสมอในการเปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับ ป.กศ. ของวิทยาลัยครู 28 แห่ง	121
25	การจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อวิชาที่สอน ระดับ ป.กศ.	123
26	จำนวนอาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ในวิทยาลัยครู ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ของมหาวิทยาลัยบรรณารักษศาสตร์ แยกตามระดับชั้นที่สอน	124
27	จำนวนนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนกลางที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับ ป.กศ.	125
28	จำนวนนักศึกษาในวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาคที่เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับ ป.กศ.	126 - 127
29	จำนวนผู้เรียนประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ (หลักสูตร 1 ปี)	128
30	จำนวนนักศึกษา ป.กศ. สูง วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์	129
31	จำนวนนักศึกษา ป.กศ.ชั้นสูง วิชาโทบรรณารักษศาสตร์	130
32	วิชาที่เปิดสอนใน ป.กศ.ชั้นสูง วิชาโทของวิทยาลัยครู 4 แห่ง	131

ตารางที่

๗

๒
หน้า

33	วิชาที่เปิดสอนใน ป.กศ.ชั้นสูง วิชาเอกของวิทยาลัยครู 2 แห่ง	132
34	การใช้วัสดุสอนบรรณารักษศาสตร์แบบต่าง ๆ	133
35	จำนวนนักศึกษาของวิทยาลัยครู 10 แห่ง ที่ไปทำงานห้องสมุด ภายหลังการเริ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์	134
36	วิชาที่เรียนแล้วใช้ประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียนใด	135
37	ความเห็นในเรื่องเนื้อหาและหลักสูตร ระดับ ป.กศ. ของอาจารย์ บรรณารักษ์ และอาจารย์ช่วยบรรณารักษ์ วิทยาลัยครู 28 แห่ง	136
38	ความเห็นในเรื่องเนื้อหา และหลักสูตร ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง ของอาจารย์บรรณารักษ์ และอาจารย์ช่วยบรรณารักษ์ เฉพาะวิทยาลัยครูที่เปิดสอน 5 แห่ง	137

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการแนบประกอบ

แนบที่		หน้า
1	ส่วนราชการกรมการฝึกหัดครูที่ปรับปรุงใหม่ตามประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 268 พ.ศ. 2515.....	29
2	ระบบหลักสูตรประเภทต่าง ๆ ของการฝึกหัดครู.....	37
3	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ฉบับที่ 3.....	93
4	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ สำหรับผู้เรียนจบ ป.กศ.	95
5	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ สำหรับผู้เรียนจบมัธยมศึกษาตอนปลาย.....	95
6	หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง ฉบับที่ 3.....	98

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเป็นมาของปัญหา

ในการสอนวิชาต่าง ๆ ให้ได้ผลดีนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ อาทิเช่น ครูผู้สอนต้องมีความรู้ในวิชานั้น ๆ เป็นอย่างดี มีอุปกรณ์การเรียนการสอนพร้อมเพียง ผู้เรียนมีความพร้อม วิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาค่อนข้างใหม่ในหลักสูตรระดับศึกษาระดับมัธยมศึกษา จัดการสอนขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของครูบรรณารักษ์ และโดยนักการศึกษาที่เห็นความสำคัญของวิชานี้ ภายในระยะเวลาสิบปีเศษนับแต่เริ่มจัดสอน ต่างก็พยายามจะให้วิชานี้เป็นประโยชน์กับผู้เรียนให้มากที่สุด เตนเคียวกับในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ เป็นต้น จึงยอมเป็นธรรมดาอยู่เองที่จะพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ทำให้การเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษา มีหลายประการ คือ หลักสูตร ความขาดแคลนผู้สอน คู่มือการสอนและอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ และปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งของผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์คือ การที่นักศึกษาไม่เข้าใจวิชาที่เรียนไปแล้ว มาเข้าใจเป็นประโยชน์โดยตรงตามความมุ่งหมายที่วางไว้ ในความมุ่งหมายของวิชานี้ระดับ ป.กศ. ระบุไว้ว่า "เพื่อฝึกผู้เรียนใหม่มีความรู้และทักษะในการใช้หนังสือและห้องสมุดประเภทต่าง ๆ ประกอบการศึกษาค้นคว้า"¹ ในหลักสูตร เองก็มี เนื้อหาที่คล้อยตามความมุ่งหมายเป็นอย่างดี และยังพบอีกว่า นักศึกษาเขียนรายงานไม่ถูกแบบแผน และทำบรรณานุกรมไม่ถูกต้อง ปัญหาเช่นนี้จะเกิดขึ้นบ่อย ๆ จากอาจารย์ผู้สอนวิชาอื่น ๆ เช่น สุรพล ชีรรัตนพันธุ์ แห่งวิทยาลัยครู

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตร ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2508
(โรงพิมพ์การศาสนา, 2508), หน้า 1.

และจากการสัมมนาบรรณารักษ์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู ในปี พ.ศ. 2514 มีปัญหาเกี่ยวกับ การเขียนรายงานของนักศึกษา ยังเขียนไม่เป็นส่วนมากลอกกันหรือลอกจากหนังสือ หน่วยกิตที่กำหนดให้น้อยเกินไป ชั่วโมงสอนน้อยเกินไปควรเพิ่มเป็นสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง การสอนไม่ไต่ผลคืออาจเป็นเพราะครูสอนไม่ดีหรือพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนต่ำ และประการสุดท้ายการวัดผลยังไม่ีมาตรฐานที่แน่นอน

ในปี พ.ศ. 2516 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ได้จัดให้มีการสัมมนาบรรณารักษ์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู เพื่อสัมมนาเกี่ยวกับการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.ชั้นสูง ผู้เขาสัมมนาทั้งหมดมีปัญหาเกี่ยวกับการสอนระดับ ป.กศ. มากที่สุด ซึ่งเป็นปัญหาคล้ายคลึงกับที่เคยสัมมนากันมาแล้วในปี พ.ศ. 2512 และ 2514 ทั้งนี้ผู้รวมการสัมมนาครั้งนีจึงได้ช่วยกันรวบรวมปัญหาเสนอกรมการฝึกหัดครู เพื่อแก้ไขต่อไป ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างเสนอเรื่อง ส่วนระดับ ป.กศ.สูง มีปัญหาเกี่ยวกับ เนื้อหาวิชามากที่สุดในบ้านบางวิชา เนื้อหาน้อยเกินไปและซ้ำซากกันกับวิชาอื่น เวลาที่กำหนดให้ในบางวิชาน้อยไปไม่สมดุลกับ เนื้อหาเป็นปัญหารองลงมา เนื่องจากวิทยาสัยครูที่เปิดสอนระดับนี้มีเพียง 5 แห่ง จึงยังไม่ค่อยมีปัญหามากนัก

⁷ กรมการฝึกหัดครู หน่วยศึกษานิเทศก์, เอกสารการอบรมและสัมมนาบรรณารักษ์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู ระหว่างวันที่ 20 - 29 กันยายน 2514. (ม.ป.ท., 2514) หน้า 20 - 25. (พิมพ์จดสำเนา)

⁸ กรมการฝึกหัดครู หน่วยศึกษานิเทศก์, เอกสารการอบรมและสัมมนาอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ของสถานศึกษาฝึกหัดครู ระหว่างวันที่ 2 - 8 ธันวาคม 2516 (ม.ป.ท., 2516), หน้า ๕๒ - ๕๓. (พิมพ์จดสำเนา)

ปัญหาเหล่านี้และปัญหาอื่น ๆ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะแก้โดยทันทีไม่ได้ นอกจากจะได้นำ
การศึกษาเกี่ยวกับ หลักสูตร วิธีการจัดให้เรียน และผู้สอน พร้อมทั้งต้องมีการติดตามผลผู้เรียน
ว่า เรียนแล้วใครรับผลอย่างไรบ้าง ฉะนั้นเราจึงควรจะหันมาสนใจศึกษาค้นคว้าการศึกษาวิชา
บรรณารักษศาสตร์กันใหม่ โดยนำมาพิจารณาและประเมินค่าแล้วนำผลการศึกษาค้นคว้ามาเป็น
แนวทางในการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครูบรรลุถึง
จุดหมายที่ใฝ่หาไว้เป็นอย่างดี จึงเห็นสมควรพิจารณาเลือกเป็นหัวข้อสำหรับทำการวิจัยและ
รวบรวมข้อมูลเสนอไว้

การสำรวจวิจัยดังกล่าวนี้ ไช่มุกด์ มีสินทะเสง ได้จัดทำมาแล้วในชื่อเรื่อง การ
ศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู⁹ (Library Training of Agencies under
the Supervision of the Teacher Training Department, Ministry of
Education) เป็นการสำรวจวิจัยสภาพการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคการศึกษาวิชา
สถาบันฝึกหัดครูทุกระดับทั่วประเทศ รวม 30 สถาบัน แยกเป็นระดับ ป.กศ. 13 สถาบัน
ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง 14 สถาบัน และระดับวิทยาลัยวิชาการศึกษา 3 สถาบัน ตั้งแต่ปี พ.ศ.
2500 - 2508 เป็นการสำรวจวิจัยครั้งแรก เพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงและเผยแพร่ความ
เคลื่อนไหวการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู ให้เป็นที่ทราบโดยทั่วกัน เพื่อผู้
หน้าที่เกี่ยวข้องหรือรับผิดชอบจะไดรรวมมือกันทำประโยชน์ ช่วยแก้ปัญหา หรือปรับปรุงส่งเสริม
การสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงยิ่งขึ้น

⁹ ไช่มุกด์ มีสินทะเสง, การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับฝึกหัดครู
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509),
(อัครสำเนา), 223 หน้า.

ในการสำรวจวิจัยครั้งนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติของคณาจารย์ วิชาบรรณารักษศาสตร์ เริ่มมีบทบาทสำคัญในวงการฝึกหัดครูในราวปี พ.ศ. 2498 วิทยาลัยวิชาการศึกษาได้รับความช่วยเหลือจากองค์การ A.I.D. USOM และ I.C.A. ไปปรับปรุงห้องสมุดโดยเพิ่มจำนวนหนังสือและส่งอาจารย์ไปศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2500 ก็เริ่มเปิดสอนวิชาการศึกษาของสมุดเป็นวิชาบังคับแก่นิสิตและนักศึกษา โดยใช้ชื่อว่า Know Your Library ครั้นถึงปี พ.ศ. 2505 เปลี่ยนเป็นวิชาบังคับทั้งแก่นิสิตและนักศึกษาระดับปีที่ 1 และปีที่ 3 แต่ละโรงเรียนในภาคเรียนใดก็ได้ จำนวนนักศึกษาที่เรียนวิชา Know Your Library ตั้งแต่ปีการศึกษา 2501 - 2508 ของวิทยาลัยวิชาการศึกษาทั้งสามแห่ง 5682 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 กรมการฝึกหัดครูจัดการปรับปรุงหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา พ.ศ. 2502 โดยเพิ่มวิชาต่าง ๆ ที่จำเป็นขึ้นอีก เนื่องจากเห็นประโยชน์และความสำคัญของวิชาบรรณารักษศาสตร์ จึงได้เพิ่มวิชาบรรณารักษศาสตร์เข้าเป็นวิชาบังคับในหลักสูตร และขณะเดียวกันทางวิทยาลัยวิชาการศึกษาก็ได้เปิดวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตรวิชาเฉพาะในปี พ.ศ. 2508 และระดับปริญญาโทในปี พ.ศ. 2510 ทั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตบรรณารักษ์และเผยแพร่วิชาบรรณารักษศาสตร์ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น

จึงเห็นได้ว่า วิชาบรรณารักษศาสตร์ได้รับความสนใจมากขึ้นเป็นลำดับ ทางโรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ ก็เห็นความจำเป็นและประโยชน์ของวิชาบรรณารักษศาสตร์ และมีความต้องการผู้ที่ทำหน้าที่บรรณารักษ์เพิ่มขึ้นด้วย กรมการฝึกหัดครูจึงได้เปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ หลักสูตร 1 ปี ขึ้นที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ ในปีการศึกษา 2510 มีความมุ่งหมายเพื่อผลิตบรรณารักษ์ให้แก่โรงเรียนและสถาบันต่าง ๆ

นอกจากวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่จัดสอนกันในวิทยาลัยครูทั่วประเทศแล้ว กรมการฝึกหัดครูยังได้จัดให้มีในหลักสูตรการอบรมเพื่อการศึกษาในระหว่างปีภาคเรียนฤดูร้อน (อ.ศ.ร.) วิชาชุด ป.กศ. ในปี พ.ศ. 2506 จำนวนผู้อบรมจากปี พ.ศ. 2506 - 2508 มี 190 คน สอบได้ 183 คน วิชาชุดประโยคครูมัธยม (ป.ม.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2507 มีผู้เข้ารับการอบรม

ระหว่างปี 2506 - 2508 จำนวน 505 คน สอบได้ 489 คน ส่วนการสอบวิชาชุด ป.กศ. นี้เริ่มเมื่อปีการศึกษา 2506 ปรากฏว่ามีผู้ให้ความสนใจมาก ระหว่างปี 2506 - 2508 มีผู้สมัครสอบ 3910 คน สอบได้ 866 คน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนที่น้อยมาก ผลจึงไม่เป็นที่น่าพอใจนัก

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นสภาพการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในสถาบันฝึกหัดครู ตั้งแต่แรกเริ่มจัดใหม่ จนถึงปี พ.ศ. 2508 จะเห็นว่าสถาบันฝึกหัดครูใดไม่มีการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ หรือมีแล้วแต่ทำเป็นงานได้ไม่ดีเท่าที่ควร อาจจะเป็นด้วยมีปัญหาหรืออุปสรรคบางประการ หรือยกให้ผู้อื่นใดก็ตามซึ่งมีผลต่อการดำเนินการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สถาบันนั้นก็ย่อมไม่สามารถจัดการศึกษาให้โดยสมบูรณ์ได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ฉะนั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนโครงการการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในวิทยาลัยครูอันจะก่อให้เกิดความเข้าใจในวิชานี้ดีขึ้นและใช้ประโยชน์จากวิชานี้ วิทยาลัยครูจึงมีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ ทั้งที่เป็นการสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง และการอบรมวิชาชุดบรรณารักษศาสตร์ ในหลักสูตรวิชาชุดมัธยมระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2516 แล้วยังจะเสนอแนะต่าง ๆ อันจะเป็นแนวทางส่งเสริมการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครูให้กว้างขวางและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และเพื่อค้นคว้าหาวิธีแก้ปัญหาต่าง ๆ ในค่านับเป็นการวิจัยต่อเนื่องจากที่ ไข่มุกต์ มีสินทะเสส ได้กระทำไว้แล้ว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาจากอาจารย์บรรณารักษและอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ หนวควิชา บรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครู จำนวน 29 แห่ง ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 70 คน

ที่ได้ทำการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับประกาศนียบัตรของวิทยาลัยครู ระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2516 โดยการใช้แบบสอบถาม และจำกัดขอบเขตเฉพาะที่ปรากฏอยู่ในความมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

วิธีดำเนินการค้นคว้าและวิจัย

1. ค้นคว้าจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชาบรรณารักษศาสตร์ของกรมการฝึกหัดครู อันได้แกหนังสือ หลักสูตร ระเบียบการวัดผล และแนวการสอน รายงานประจำปี ผลของการสัมมนาและอบรมบรรณารักษ์ รวมทั้งสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิชานี้
2. ทำการสำรวจรายงานและงานวิจัยที่เป็นเรื่องของวิชาบรรณารักษศาสตร์โดยตรง และจัดทำโดยบุคคลต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ 2517
3. สำรวจการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ โดยการสัมภาษณ์ และออกแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถาม "การสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ 29 แห่ง ระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2516 "

กลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้คือ อาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติราชการ ในหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ของวิทยาลัยครูในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 29 แห่ง ทั่วประเทศไทย ในปีการศึกษา 2516 จำนวน 70 คน ดังแสดงในตาราง 1

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 1 อัตราส่วนร้อยละของจำนวนอาจารย์บรรณารักษ์ และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์
ของวิทยาลัยครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ แยกตามสถานที่ตั้งของ
วิทยาลัยครู

วิทยาลัย	อาจารย์บรรณารักษ์	อาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์	ความถี่	อัตราส่วนร้อยละ
วิทยาลัยครูสวนกลาง	7	11	18	25.71
วิทยาลัยครูสวนภูมิภาค	22	30	52	74.29
รวม	29	41	70	100.00

ในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยสร้างโดยอาศัยแนวความคิดจากประสบการณ์ของการ
ปฏิบัติราชการในหมวดวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตั้งแต่ปีการศึกษา
2512 จนถึงปัจจุบัน และการเข้าร่วมการสัมมนาผู้สอนวิชานี้ ซึ่งหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู
ได้จัดให้มีขึ้น ในปี พ.ศ. 2514 และ 2516 แล้วเสนอให้กรมการผู้ควบคุมการวิจัยตรวจแก้ไข
แบบสอบถามที่ใหญ่มุมตัวอย่างออกแบบเป็นแบบให้เลือกตอบ แบบให้เลือกตอบโดยเสรี แบบเติม
ความให้สมบูรณ์และแบบมาตราส่วนประมาณค่า สำหรับแบบมาตราส่วนประมาณค่า แบ่งน้ำหนัก
ของคะแนนไว้ดังต่อไปนี้คือ

น้อย	มีค่าเท่ากับ 1
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 2
มาก	มีค่าเท่ากับ 3

เมื่อได้รับแบบสอบถามจำนวน 61 ฉบับแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์และไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้คัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก 1 ฉบับ เหลือที่ใช้ในการวิจัย 60 ฉบับ เป็นของวิทยาลัยครูส่วนกลาง 15 ฉบับ และวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค 45 ฉบับ
2. ผู้วิจัยนำข้อมูล มาคำนวณค่าต่าง ๆ ทางสถิติคือ ค่าอัตราส่วนร้อย (Percentage) และจกัลำดับ (Rating Scale)

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้วิธีทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ร้อยละ (Percentage) เพื่อหาอัตราส่วนร้อยของรายละเอียดคุณลักษณะหลังอาจารย์ บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ และลักษณะการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ทยสุด

$$\text{ร้อยละ} = \frac{\text{คะแนนที่ได้}}{\text{คะแนนทั้งหมด}} \times 100$$

2. จกัลำดับ (Rating scale) เพื่อหาลำดับความมากน้อยของความสัมพันธ์ในการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์

ก่อนนำแบบสอบถามดังกล่าวนี้ไปใช้ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ของวิทยาลัยครูในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคบางแห่ง กับนิสิตระดับปริญญาโทวิชาบรรณารักษศาสตร์ ที่กำลังศึกษา ณ แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2516 ที่มีประสบการณ์จากการปฏิบัติราชการในหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ของ

วิทยาลัยครูมาก่อน โดยวิธีสุ่มตัวอย่าง (random sampling) จำนวน 25 คน

หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงสำนวนภาษา การเรียงลำดับข้อความความสำคัญและใหม่ความสัมพันธ์กัน แล้วจัดส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์สำหรับอาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติราชการในหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ วิทยาลัยครู 22 แห่งในส่วนภูมิภาค จำนวน 55 ฉบับได้รับกลับคืนจำนวน 46 ฉบับ

หนึ่งสำหรับอาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติราชการในหมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์วิทยาลัยครูในส่วนกลาง 7 แห่ง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้คหบดีตนเองจำนวน 15 ฉบับ และติดตามขอรับแบบสอบถามดังกล่าวคืนจำนวน 15 ฉบับ

รวมแบบสอบถามที่ส่งไปให้กลุ่มตัวอย่างทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำนวน 70 ฉบับ ได้รับกลับคืนทั้งสิ้น จำนวน 61 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.14 ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปและได้รับกลับคืน คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ

อาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์	จำนวนแบบสอบถาม		อัตราส่วนร้อยละ
	ส่งไป	กลับคืน	
วิทยาลัยครูส่วนกลาง	15	15	
วิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค	55	46	
รวม	70	61	87.14

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบภูมิหลังของอาจารย์ผู้สอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ของวิทยาลัยครูทั่วประเทศ ในด้านวุฒิ พื้นการศึกษาเดิม อายุราชการ จำนวนปีที่ปฏิบัติงาน จำนวนชั่วโมงสอนในหนึ่งสัปดาห์ และค่าตอบแทนการงาน

2. โศกนาฏกรรมที่วิทยาลัยครูที่เปิดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในระดับประกาศนียบัตร วิชาการศึกษาทั้งต้นและสูงในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 29 แห่ง และระดับวิชาที่วิทยาลัยครู เหล่านั้นเปิดสอน

3. โศกนาฏกรรมเกี่ยวกับเรื่องเนื้อหาและหลักสูตรรายวิชาที่เปิดสอน ระยะเวลาที่เปิด สอน เหตุผลที่ไม่มีการสอน จำนวนผู้สอนและจำนวนผู้เรียน ความสนใจ และทัศนคติของ ผู้เรียนที่มีต่อวิชานี้

4. โศกนาฏกรรมและอุปสรรคต่าง ๆ ในการจัดการสอนวิชานี้ในระดับ ป.กศ. และ ป.กศ.ชั้นสูง ของวิทยาลัยครูสังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ

5. โศกนาฏกรรมปัญหาต่าง ๆ ในค่านนี้

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. สำหรับวิทยาลัยครู จะโศกนาฏกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วและโศกนาฏกรรม แนวความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู และความสำคัญ ของวิชานี้เมื่อเทียบกับวิชาอื่น

2. สำหรับกรมการฝึกหัดครู จะขอเสนอแนะอันเป็นแนวทางในการปรับปรุง การเรียนการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อสนองตอบความต้องการ ของห้องสมุดโรงเรียน กรมสามัญศึกษาต่อไป

3. สำหรับนักศึกษา นักค้นคว้าวิจัย และผู้ที่สนใจในการศึกษาระดับฝึกหัดครูจะได้ รู้จักสถาบันที่สอนวิชานี้ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ วิธีใช้ หนังสือและห้องสมุดเพื่อการศึกษาคนควาอย่างถูกต้อง และยังจะเป็นการส่งเสริมการศึกษา วิชาบรรณารักษศาสตร์ให้กว้างขวางและแพร่หลายเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น

การสำรวจและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

ดร. มอริส เอ. เกลแฟนต์ ได้สำรวจเกี่ยวกับการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ในประเทศไทย ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2505 และสรุปผลการสำรวจ

ในเรื่อง The National Library and Library Development and Training in Thailand¹⁰ ใ้ทาเป็นเรื่องการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 และเรื่องหอสมุดแห่งชาติกับการพัฒนาการของหอสมุด สำหรับการสอนใน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น โดยทั่ว ๆ ไป หลักสูตรการสอนระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีเหมาะสม กับผู้เรียน เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของชุมชน แต่มีปัญหาในทางอาจารย์ผู้สอนต้อง ทำงานรับผิดชอบหอสมุดควย ชาติคำราและหนังสือคู่มือการเรียนการสอน เขาจึงให้ขอเสนอแนะ 7 ประการคือ อาจารย์ผู้สอนควรมีเวลาเตรียมตัวล่วงหน้ามากพอสำหรับการสอนแต่ละวิชา ควรมี อาจารย์ผู้สอนที่ไม่ต้องรับผิดชอบงานหอสมุดอย่างน้อย 3 คน มหาวิทยาลัยควรจัดหาบรรณารักษ วิชาต่างประเทศที่มีคุณวุฒิสูงมาช่วยงานสอนเป็นระยะเวลา 3 ปี มีการจัดซื้อหนังสือและสิ่งพิมพ์ สำหรับระดับปริญญาโทเพิ่มเติมอีก 300,000 บาท จัดหาโสตทัศนวัสดุและอุปกรณ์การสอน ควรรับรองฐานะของอาจารย์ผู้สอน และควรบรรจุบรรณารักษทำงานหอสมุดแทนอาจารย์ผู้สอน

ในปี พ.ศ. 2508 สมาคม ASAIHL (Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning) ได้เสนอรายงานการประชุมของ ประเทศสมาชิกจากอาเซียตะวันออกเฉียงใ้รวมทั้งประเทศไทยคย การประชุมครั้งนี้อยู่ ASAIHL Seminar on Library Science in Southeast Asia, Bangkok, December 18 - 20, 1964¹¹

¹⁰ Morris A. Gelfand, The National Library and Library Development and Training in Thailand. Draft Report to the UNESCO Program of Participation in the Activities of Member States. (Bangkok, 1962). 65 p. (Mimeographed)

¹¹ Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning, ASAIHL Seminar on Library Science in Southeast Asia, Bangkok, December 18 - 20, 1964. (Bangkok: ASAIHL, 1965), 65 p.

นับเป็นการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญเกี่ยวกับการปรับปรุงส่งเสริมการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
มีการอธิบายเกี่ยวกับปัญหา 6 ประการคือ ความต้องการในการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
สถานที่ตั้งของโรงเรียนสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ สถานะของโรงเรียนสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์
มาตรฐานในการศึกษาระดับมัธยมศึกษา บทบาทของสมาคมห้องสมุด ฐานะของบรรณารักษ
รวิงานการประมูณฉบับนี้มึประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ไม่ใช่เฉพาะ
ประเทศเท่านั้น แต่เป็นระหว่างประเทศด้วย

ปี พ.ศ. 2509 ไซมุกต์ มิลินทะเลสไตน์ ได้ทำการสำรวจวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาในระดับฝึกหัดครู ในหัวข้อเรื่องว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษาในระดับ
ฝึกหัดครู¹² เป็นการสำรวจเกี่ยวกับการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ในวิทยาลัยครู วิทยาลัย
วิชาการศึกษา การสอนวิชาชุดครู พ.กศ. และชุดครูมัธยม (วิชาบรรณารักษศาสตร์) สรุปได้
ว่า โครงการการจัดสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ของสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ
จัดขึ้นเพื่อชดเชยความขาดแคลนครูบรรณารักษโรงเรียน การศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ปรับปรุงในคุณภาพของผู้สอน มีการจัดหาจำนวนผู้สอนให้เหมาะสม และควรมีอุปกรณ์การสอน
พร้อมสำหรับผู้เรียนทุกคน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹² ไซมุกต์ มิลินทะเลสไตน์, "การศึกษาระดับมัธยมศึกษาในระดับฝึกหัดครู,"
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509)
(อัครสำเนา), 233 หน้า.

ใน พ.ศ. 2512 เดวิด เคเซอร์ (David Kaser) ซี วอลเตอร์ สโตน (C. Walter Stone) และ เซซิล เค ไบรด์ (Cecil K. Byrd) ได้สำรวจ เรื่อง Library Development in Eight Asian Countries ¹³ เกี่ยวกับการศึกษา วิชาบรรณารักษศาสตร์ของประเทศในทวีปเอเชีย 8 ประเทศ ผลการสำรวจที่น่าสนใจ คือ สภาพปัจจุบันของการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในประเทศไทย และขอเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิชานี้ระดับปริญญาโท โดยเห็นสมควรจัดสอนในโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ที่มีการสอน อยู่แล้ว ไม่ควรจัดสร้างโรงเรียนแห่งใหม่อีก และควรเพิ่มทุนการศึกษาอบรมในชั้นสูงให้แก่ บรรณารักษ์ ควรติดต่อกับโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ในประเทศญี่ปุ่น สิงคโปร์ และ อินโดนีเซีย เพื่อจัดโครงการการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการโดยทั่วไป

บรรจง จันทระ เสนอผลการสำรวจวิจัยเรื่อง Proposed Standards for Education for Librarianship in Thailand ¹⁴ โดยได้ศึกษาการสอนวิชา บรรณารักษศาสตร์ในระดับมหาวิทยาลัย ระหว่างปี พ.ศ. 2494 - 2515 เป็นส่วนใหญ่

¹³ David Kaser, C. Walter Stone and Cecil K. Byrd, "Thailand", Library Development in Eight Asian Countries (Metuchen, N.J. The Scarecrow Press, 1969), 122 p.

¹⁴ Bunchong Chantresa, Proposed Standards for Education for Librarianship in Thailand (A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy, Department of Education of the Graduate School, George Peabody College for Teachers, 1974), 309 p.

และการศึกษาอบรมระดับอื่นเพียงเล็กน้อย เพื่อประกอบความเข้าใจ มีความมุ่งหมายเพื่อจะปรับปรุง วิเคราะห์และประเมินค่า การศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ในเรื่องหลักสูตร ผู้สอน เงินอุดหนุน และอุปกรณ์การสอน โดยนำข้อเท็จจริงที่ได้มาเปรียบเทียบกับมาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา เพื่อจะกำหนดมาตรฐานที่เหมาะสมและนำมาใช้ได้กับโรงเรียนบรรณารักษศาสตร์ทุกแห่งในประเทศไทย พบว่ามีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ การจัดทำเนื้องานไม่ดี ขาดการสนับสนุนค่างานประมาณจากรัฐบาล จำนวนผู้สอนไม่เพียงพอและขาดแคลนอุปกรณ์การสอนที่ดี หลักสูตรการสอนในระดับปริญญาโทยังไม่ดีพอ และไม่มีมาตรฐานทางการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ที่รับรองกันเป็นทางการ ในภาคผนวกของเรื่องยังได้รวบรวมมาตรฐานการศึกษาวิชาบรรณารักษศาสตร์ของต่างประเทศไว้ด้วย

ในปี พ.ศ. 2516 นั้นทา วิฑูรย์ศักดิ์ เสนอผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาและประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง (วิชาโท) ในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ 15
สรุปลงไว้ว่า หลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง (วิชาโท) นั้น ในด้านความมุ่งหมายทั่วไปของหลักสูตรมีความเหมาะสมดีแล้ว สามารถแปลเป็นรูปของพฤติกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ ความมุ่งหมายของแต่ละรายวิชาสอดคล้องกับความมุ่งหมายทั่วไป แต่ตามโอกาสสมควรจะปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยให้อาจารย์ผู้สอนได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงด้วย ส่วนเนื้อหาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถยืดหยุ่นต่อปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคล พร้อมทั้งช่วยส่งเสริมความเจริญของงานคานต่าง ๆ สามารถนำไปใช้

003457

15 นั้นทา วิฑูรย์ศักดิ์ "การศึกษาและประเมินผลหลักสูตรวิชาบรรณารักษศาสตร์ระดับ ป.กศ.ชั้นสูง (วิชาโท) ในวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จ," (ปริญญาานิพนธ์มหาวิทยาลัยวิชาการศึกษา (ประสานมิตร), 294 หน้า. (อค์สำเนา)

เป็นประโยชน์ต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้ แต่เนื้อหาไม่สัมพันธ์กับระดับวิชาการและประสบการณ์เดิมของผู้เรียน มีความซ้ำซากกันมากซึ่งทำให้เป็นผลเสียต่อความสนใจและการเรียนรู้ของนักศึกษามาก ดังนั้นจึงควรคัดแปลงเนื้อหาให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน และมีความยากง่ายเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนยิ่งขึ้น สำหรับเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของแต่ละรายวิชา เนื่องจากความซ้ำซากของเนื้อหา ผู้สอนส่วนใหญ่จึงต้องเพิ่มเนื้อหาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ฉะนั้นการกำหนดเนื้อหาในหลักสูตรจึงต้องหลีกเลี่ยงความซ้ำซากระหว่างรายวิชา เพื่อให้เนื้อหานั้นสมดุลกับอัตราเวลาเรียนโดยแท้จริง

คำนิยามและศัพท์เฉพาะ

1. วิทยาลัยครู หมายถึง สถานศึกษาฝึกหัดครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นต้น หลักสูตร 2 ปี จนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง หลักสูตร 4 ปี

วิทยาลัยครูส่วนกลางมี 7 แห่ง หมายถึง วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานครคือ

วิทยาลัยครูจันทระเกษม	วิทยาลัยครูธนบุรี
วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	วิทยาลัยครูพระนคร
วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์	วิทยาลัยครูสวนดุสิต
และวิทยาลัยครูสวนสุนันทา	

วิทยาลัยครูในส่วนภูมิภาคมี 22 แห่ง หมายถึง วิทยาลัยครูดังต่อไปนี้

วิทยาลัยครูจันทบุรี จันทบุรี	วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา ฉะเชิงเทรา
วิทยาลัยครูเชียงใหม่ เชียงใหม่	วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี
วิทยาลัยครูนครปฐม นครปฐม	วิทยาลัยครูนครราชสีมา นครราชสีมา
วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช	วิทยาลัยครูนครสวรรค์ นครสวรรค์
วิทยาลัยครูบุรีรัมย์ บุรีรัมย์	วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา อยุธยา
วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก	วิทยาลัยครูเพชรบุรี เพชรบุรี

วิทยาลัยครูภูเก็ต ภูเก็ต	วิทยาลัยครูมหาสารคาม มหาสารคาม
วิทยาลัยครูยะลา ยะลา	วิทยาลัยครูลำปาง ลำปาง
วิทยาลัยครูสกลนคร สกลนคร	วิทยาลัยครูสงขลา สงขลา
วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ราชบุรี	วิทยาลัยครูอุตรธานี อุตรธานี
วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ อุตรดิตถ์	และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี อุบลราชธานี

2. หมวดวิชาบรรณารักษศาสตร์ หมายถึง หน่วยงานที่ควบคุมรับผิดชอบงานการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งระดับ ป.กศ.ต้น และระดับ ป.กศ.สูง ของวิทยาลัย และหมายถึง หน่วยงานที่จัดเตรียมหนังสือ สิ่งตีพิมพ์และวัสดุทัศนวัสดุ และเปิดให้บริการในด้านการศึกษาค้นคว้าค้นตนเองของนักศึกษา ตลอดจนอาจารย์ผู้สอน

3. อาจารย์บรรณารักษ์และอาจารย์ผู้ช่วยบรรณารักษ์ หมายถึง อาจารย์ที่ได้รับการศึกษาทางด้านบรรณารักษศาสตร์ และปฏิบัติหน้าที่ในการสอนวิชาบรรณารักษศาสตร์ทั้งต้องรับผิดชอบงานห้องสมุดวิทยาลัยครูด้วย

4. นักศึกษา หมายถึง ผู้ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) หลักสูตร 2 ปี และระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.ชั้นสูง) หลักสูตร 4 ปี

5. ศึกษารายละเอียดที่ใช้อยู่ในวิชา มีดังนี้คือ

บร. 1	หมายถึงวิชา	หลักการ ใช้นั่งหนังสือและห้องสมุด
บร. 2	"	ปฏิบัติการห้องสมุด
บร. 3	"	ห้องสมุดและสังคม
บร. 4	"	หลักทั่วไปในการเลือกสิ่งพิมพ์
บร. 5	"	วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรมสำหรับเด็ก
บร. 6	"	งานเทคนิคของห้องสมุด
บร. 7	"	การจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ 1
บร. 8	"	บริการห้องสมุด 1
บร. 9	"	บริการตอบคำถาม 1

บร. 10	หมายถึงวิชา	การบริหารงานห้องสมุด
บร. 11	"	วรรณกรรมและการเลือกวรรณกรรมสำหรับวัยรุ่นและผู้ใหญ่
บร. 12	"	วรรณกรรมทางวิชามานุษยศาสตร์
บร. 13	"	วรรณกรรมทางสังคมศาสตร์
บร. 14	"	วรรณกรรมทางวิชาวิทยาศาสตร์
บร. 15	"	การจัดหมู่หนังสือและทำบัตรรายการ 2
บร. 16	"	บริการห้องสมุด 2
บร. 17	"	บริการตอบคำถาม 2
บร. 18	"	การบริหารงานห้องสมุด 2
บร. 19	"	วิธีสอนการใช้ห้องสมุด
บร. 20	"	การฝึกงานห้องสมุด

6. วิชาชุดครู หมายถึง วิชาชุดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (พ.กศ.)
 ชุดบรรณารักษศาสตร์ และหมายถึง การอบรมและศึกษาระหว่างปีภาคเรียนฤดูร้อน (อ.ศ.ร.)
 ชุดบรรณารักษศาสตร์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติการฝึกหัดครู

การฝึกหัดครูแต่เดิมนั้น เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2435 ซึ่งขณะนั้นการจัดการฝึกหัดครูเป็นหน้าที่ของกรมศึกษาธิการ กระทรวงธรรมการ¹ โรงเรียนฝึกหัดครูแห่งแรกตั้งขึ้นที่บริเวณโรงเรียนเลี้ยงเด็ก หรือสถานสายสลีกรมัย สพานคำ พระนคร (โรงเรียนสายสลีสนฐาคารหรือโรงเรียนเบญจมราชูทิศในสมัยต่อมา)² เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์" สอนในหลักสูตรระดับประโยคครูประถม กำหนดเวลาเรียน 2 ปี เปิดสอนเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 ในปีแรกมีนักเรียน 3 คน ปีต่อ ๆ มานักเรียนเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ จนถึง พ.ศ. 2445 จึงได้ย้ายมาอยู่ที่ตึกแมนณมิตร วัดเทพศิรินทราวาส เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์เทพศิรินทร์" ปี พ.ศ. 2446 ได้ขยายหลักสูตรให้สูงขึ้นถึงฝึกหัดครูมัธยม³ การสอนระดับนี้ได้ย้ายไปสอนในที่ต่าง ๆ หลายแห่งรวมทั้งสวนภูมิภาควัย จนกระทั่งปี พ.ศ. 2484 ได้ย้ายมาตั้งอยู่ที่วังจันทร์เกษม และได้เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร" อยู่หลังกระทรวงฯ⁴ และในที่สุดได้ย้ายไปอยู่บางเขนจนปัจจุบันนี้⁵

1 กระทรวงธรรมการ ในปัจจุบันคือ กระทรวงศึกษาธิการ.

2 บุญเจือ อองคประดิษฐ์, ประวัติโรงเรียนฝึกหัดครู ("จุลสารสมาคมการศึกษาแห่งประเทศไทย" โรงพิมพ์บรรหาร, 2505), หน้า 1.

3 กรมการฝึกหัดครู, หน้าที่ งานและโครงการของกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์การศาสนา, 2516), หน้า 3.

4 บริเวณคุรุสภาปัจจุบัน

5 บำรุง กลัดเจริญ, "ประวัติการฝึกหัดครูของประเทศไทย" ในกรมการฝึกหัดครู หนวยศึกษานิเทศก์ สรุปผลการวิจัยทางการศึกษาของสถานศึกษาฝึกหัดครู สังกัดกรมการฝึกหัดครู และบทคัดย่อจากวิทยานิพนธ์ปริณตการศึกษามหาบัณฑิตของวิทยาลัยวิชาการศึกษา ประสานมิตร รวบรวมโดย ศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิจัยและวิชาการ (พระนคร, 2506), หน้า 51.

หลังจากตั้งโรงเรียนนี้แล้ว ก็มีโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้น ๆ เกิดขึ้นอีก โรงเรียนฝึกหัดครู
หญิงแห่งแรกได้ตั้งขึ้นที่โรงเรียนเบญจมราชาลัย ปี พ.ศ. 2456 (ได้รับพระราชทานนามจาก
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เปิดทำการสอนตั้งแต่วันที่ 10 มิถุนายน พุทธศักราช
2456)⁶ เป็นโรงเรียนประจำ รับนักเรียนหญิงจากหัวเมืองมาเข้าเรียน สอนตามหลักสูตร
ประโยคครูมูลและครูประถม ต่อมาใน พ.ศ. 2475 ได้ย้ายไปอยู่ที่โรงเรียนเพชรบุรีวิทยา
ลงกรณ์ และได้อาศัยตั้งอยู่ที่โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2480 จนกระทั่ง
ปัจจุบันนี้ แต่เปลี่ยนชื่อเป็น วิทยาลัยครูสวนสุนันทา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2501⁷ นอกจากนี้ก็มี
โรงเรียนราษฎรอีกสามแห่งที่ไต่จัดการฝึกหัดครูประถม คือโรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย โรงเรียน
เซมะสิริอนุสรณ์ และโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ แต่ได้เลิกลงไปในปี พ.ศ. 2487⁸

ในส่วนภูมิภาคก็มีโรงเรียนฝึกหัดครู สอนระดับต่ำเพื่อผลิตครูระดับประถม (ครู ป.)
เป็นส่วนใหญ่ มีบางโรงเรียนสอนถึงครูมูล คือโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูนครปฐม จังหวัดนครปฐม
โรงเรียนฝึกหัดครูอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และโรงเรียนสตรีฝึกหัดครูอยุธยา จังหวัดพระนครศรี
อยุธยา ปัจจุบันคือ วิทยาลัยครูนครปฐม วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์ และ วิทยาลัยครูอยุธยา
หลักสูตรการสอนฝึกหัดครูทั้งกลาง กระจ่างๆ ได้เลิกสอนมากจนตั้งกรมการฝึกหัดครู⁹

⁶ กรมศึกษาธิการ, ระเบียบการโรงเรียนเบญจมราชาลัยฝึกหัดอาจารย์ฝ่ายสตรี
(ม.ป.ท., 2456), หน้า 1.

⁷ กรมการฝึกหัดครู กองโรงเรียนฝึกหัดครู, แบบสำรวจเกี่ยวกับวิทยาลัยครูและ
โรงเรียนฝึกหัดครู (พระนคร, 2502), หน้า 1.

⁸ บุญเจือ องคประดิษฐ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 7.

⁹ กรมการฝึกหัดครู กองโรงเรียนฝึกหัดครู, เรื่องเดียวกัน, หน้า 2.

เพื่อให้กิจการฝึกหัดครูเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น กองฝึกหัดครูได้เปิดโรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนกลางขึ้นอีกหลายแห่งโดยสอนหลักสูตรระดับประโยคครูประถม (ครู ป.ป.) มีอยู่ 5 แห่งคือ โรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย โรงเรียนการเรือนพระนคร โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัย โรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร และเปิดแผนกครูประถมประเภทเดินเรียนที่โรงเรียนไตรมิตรวิทยาลัย และโรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย¹⁰ จากนั้นเปิดสอนระดับประโยคครูมัธยม (ครู ป.ม.) เป็นแบบสหศึกษาแห่งแรกในปี พ.ศ. 2484 ที่โรงเรียนเพชรบุรีวิทยาลัย พ.ศ. 2485 ได้ย้ายมาอยู่ที่วังจันทร์เกษม และเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม มาเป็นวิทยาลัยครูจันทร์เกษม แล้วยังเปิดสอนระดับนี้ที่โรงเรียนการเรือนพระนคร โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พญาไท พระนคร¹¹

ระหว่าง พ.ศ. 2495 ถึง พ.ศ. 2497 กองฝึกหัดครูได้ริเริ่มกิจการใหม่ ๆ หลายอย่าง เพื่อเร่งผลิตครูให้พอกับความต้องการโดยรับคน กล่าวคือ พ.ศ. 2495 ได้เปิดชั้นฝึกหัดครูประถมประเภทวิชาการสันตติในชั้นปีที่ 3 ที่โรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และโรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย เพื่อผลิตครูหัดศึกษาให้กรมสามัญศึกษา เปิดชั้นฝึกหัดครูประถมที่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา พ.ศ. 2496 เปิดชั้นฝึกหัดครูมัธยมประเภทวิชาการงานสันตติที่โรงเรียนบ้านสมเด็จเจ้าพระยาและโรงเรียนสวนสุนันทาวิทยาลัย เปิดชั้นฝึกหัดครูประถมที่โรงเรียนฝึกหัดครูเชียงใหม่ เปิดชั้นฝึกหัดครูมูลนิยมประเภทเดินเรียนที่โรงเรียนฝึกหัดครูนครราชสีมา

¹⁰ บำรุง กลัดเจริญ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 52.

¹¹ อรุณสภา (ผู้พิมพ์), ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435 - 2507 (พระนคร, 2507), หน้า 772 - 773.

และครูประถมหลักสูตรหนึ่งปีที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นอกจากนี้ยังได้เปิดสอนวิชาครูประถม ในตอนปลายแก่นักเรียนที่กำลังเรียนชั้นเตรียมอุดมศึกษาปีที่ 2 ที่สมัครเรียนวิชาครูในตอนปลายใน ส่วนกลาง 6 แห่งและส่วนภูมิภาค 5 แห่ง ในปี พ.ศ. 2497 เปิดชั้นฝึกหัดครูมัธยมประเภท เด็นเรียนที่โรงเรียนสตรีฝึกหัดครูจะแจ้งเทธา เปิดชั้นฝึกหัดครูประถมที่โรงเรียนฝึกหัดครูอบลราชธานี และเปิดชั้นฝึกหัดครูมัธยมศึกษาที่โรงเรียนการเรือนพระนคร นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งสถาบัน ฝึกหัดครูประเภทใหม่ขึ้นอีก 2 แห่งในปีเดียวกันนี้ คือตั้งวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี เพื่อทดลองฝึกหัดครูที่เหมาะสมสำหรับสอนในชนบทโดยเฉพาะ¹² และตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษา ที่ถนนประสานมิตร พระนคร ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2497¹³ ทั้งนี้ เพื่อช่วยส่งเสริมวิทย์ ฐานะครูและเจ้าหน้าที่ผู้บริหารการศึกษาให้สูงขึ้นจนถึงระดับปริญญา

การยกฐานะกองฝึกหัดครู เป็นกรมการฝึกหัดครู

โรงเรียนฝึกหัดครูต่าง ๆ นั้น สังกัดกองฝึกหัดครู กรมวิสามัญศึกษา¹⁴ ฉะนั้น ในระยะนั้น การผลิตครูได้จำนวนมากและวัดค่าไม่เพียงพอกับความต้องการของประเทศ ทางราชการจึงได้ยกฐานะกองฝึกหัดครูขึ้นเป็นกรมการฝึกหัดครู ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2497¹⁵

¹²กรมการฝึกหัดครู, สรุปผลงานโดยสังเขปครบรอบ 15 ปี (โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 4.

¹³ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 61 วันที่ 28 กันยายน พุทธศักราช 2497 หน้า 1343 - 1345.

¹⁴ปัจจุบัน คือกรมสามัญศึกษา.

¹⁵ราชกิจจานุเบกษา, หน้าเดียวกัน.

กรมการฝึกหัดครู มีหน้าที่จัดการผลิตครูตามความต้องการของโรงเรียนต่าง ๆ และมีหน้าที่อบรมครูที่ยังไม่มีวิทยฐานะทางครู หรือส่งเสริมครูให้ครูมีวิทยฐานะสูงขึ้น กรมการฝึกหัดครูในขณะนั้นแบ่งเป็นกองและแผนกดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการกรม
2. กองส่งเสริมวิทยฐานะ แบ่งออกเป็น 5 แผนกคือ
  - แผนกอบรมครูชั้นประถม
  - แผนกอบรมครูชั้นมัธยม
  - แผนกส่งเสริมวิทยฐานะครูชั้นประถม
  - แผนกทะเบียนและประกาศนียบัตร
3. กองโรงเรียนฝึกหัดครู แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 แผนกคือ
  - แผนกฝึกหัดครูสามัญศึกษา
  - แผนกฝึกหัดครูวิสามัญศึกษา
  - แผนกฝึกหัดครูอาชีวศึกษา
  - แผนกฝึกหัดครูพลานามัย
  - แผนกโรงเรียนสาธิต¹⁶

นอกจากนี้แล้ว กรมการฝึกหัดครูยังมีหน่วยงานซึ่งขึ้นตรงต่อกรมอีก 3 หน่วย คือ วิทยาลัยวิชาการศึกษา สถาบันระหว่างชาติสำหรับการคนควาเรื่องเด็ก และหน่วยศึกษานิเทศ¹⁷

¹⁶ ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ เล่ม 71 ตอนที่ 88 วันที่ 31 ธันวาคม 2497

¹⁷ กอ สวัสดิ์พาณิชย์, ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาของประเทศไทย (เอกสารการนิเทศการศึกษา ฉบับที่ 14 โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา แผนกการพิมพ์, 2498), หน้า 30.

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พุทธศักราช 2497 ซึ่งให้ไว้ ณ วันที่ 16 กันยายน 2497 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับลงวันที่ 28 กันยายน 2497 มีผลใช้บังคับเป็นกรณีในวันที่ 29 กันยายน 2497¹⁸ พระราชบัญญัติตั้งกรรมการฝึกหัดครูดังกล่าวนี้เกิดขึ้นพร้อมกัน พระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2497 ทุกประการ จึงได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงกิจการฝึกหัดครูให้ก้าวหน้าขึ้นหลายประการ เช่น โดยยกเลิกระบบการฝึกหัดครูจากการมีฝึกหัดครูมูล ฝึกหัดครูประถม และฝึกหัดครูมัธยม เป็นระบบการฝึกหัดครูแบบ 2-2-2 หมายความว่า แขนงหลักสูตรการฝึกหัดครูออกเป็น 3 ระดับ ในด้านการบริหาร การศึกษาโดยขยายโรงเรียนฝึกหัดครูให้ใหญ่ขึ้น ยุบโรงเรียนฝึกหัดครูที่เล็กเกินจะปรับปรุงได้เสีย บาง ยุบโรงเรียนหญิงและโรงเรียนชายรวมกันบาง จัดเป็นสหศึกษาบาง และตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นบาง ยกฐานะโรงเรียนฝึกหัดครูที่สอนถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงขึ้นเป็นวิทยาลัยครู ตั้งแต่ พ.ศ. 2501¹⁹

ส่วนโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร ซึ่งเปิดทำการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2492 นั้นกระทรวงศึกษาธิการโดยฐานะเป็น วิทยาลัยวิชาการศึกษา ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา พุทธศักราช 2497 ทำหน้าที่ผลิตครูชั้นปริญญา พ.ศ. 2508 สถาบันแห่งนี้จัดสอนระดับปริญญาโททางการศึกษาและระดับประกาศนียบัตรชั้นวิชาเฉพาะ²⁰

18 คุรุสภา (ผู้พิมพ์), เรื่องเดียวกัน, หน้า 777.

19 กรมการฝึกหัดครู, ผลงานครบรอบ 16 ปี ของกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์คุรุสภา, 2514), หน้า 7.

20 วิทยาลัยวิชาการศึกษา, พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษา ปีการศึกษา 2507 วันพฤหัสบดีที่ 2 ธันวาคม 2508 (พระนคร, 2508), หน้า 17.

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศตั้งวิทยาลัยวิชาการศึกษาแล้ว ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิทยาลัยวิชาการศึกษาตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการที่ ว.ส. 375/2496 เรื่องแต่งตั้งกรรมการวิทยาลัยวิชาการศึกษา กระทรวงฯ ได้แต่งตั้งให้ นายสาโรช บัณฑิต ผู้อำนวยการโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง ถนนประสานมิตร ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการวิทยาลัยวิชาการศึกษา²¹ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2496²²

หลังจากมีพระราชบัญญัติกรรมการฝึกหัดครูแล้ว ก็ได้มีพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการ กรรมการฝึกหัดครู พ.ศ. 2497 ขึ้น มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2498 ส่วนราชการกรรมการฝึกหัดครูที่ขึ้นนั้น ก็เพื่อประโยชน์จะได้มีประสิทธิภาพแก่การปฏิบัติงานตามเจตนารมณ์ของการตั้งกรม งานใหญ่ ๆ มีอยู่ 2 ลักษณะ คืองานอบรมครูประจำการและการผลิตครู ส่วนราชการดังกล่าวนี้มีกระทรวงศึกษาธิการ มาสังกัดกรม แต่กระทรวงฯ ได้มีคำสั่งที่ ป. 112/2498 ให้ข้าราชการของวิทยาลัยวิชาการศึกษา มาสังกัดกรม ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2498 โดยรับโรงเรียนในสังกัดกรมอาชีวศึกษาเข้ามาสังกัดในกรม แผนกฝึกหัดครูอาชีวศึกษา 2 โรงคือ โรงเรียนฝึกหัดครูอาชีวศึกษา และโรงเรียนฝึกหัดครูสตรีอาชีวศึกษา

21 เมื่อมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยวิชาการศึกษา เรียกตำแหน่งนี้ว่า อธิการ

22 กรรมการฝึกหัดครู, เรื่องนำของกรรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 21.

ในขณะที่แยกออกมาจากกรมวิสามัญนั้น มีจำนวนครูและนักเรียนถึงตาราง 3 จะเห็นได้ว่าในจำนวนครู 632 คนนั้นเป็นครูโรงเรียนสาธิตไม่ต่ำกว่า 100 คน และยังมีครู

ตาราง 3 จำนวนครูและนักเรียนสังกัดกรมการฝึกหัดครู ในปี พ.ศ. 2498

จำนวนครูอาจารย์			นักเรียนฝึกหัดครูและนิสิต			นักเรียนสาธิต			จำนวนครูแยกตามวุฒิ			
ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	เอก	โท	ตรี	ประกาศ นียบัตร
223	409	632	2860	2943	5803	772	1997	2769	4	19	45	564

ช่วยทำงานธุรการอีกส่วนหนึ่ง ครูอาจารย์มีวุฒิค่ามาก ส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเป็นครูประกาศนียบัตร อีกทั้งสภาพโรงเรียนฝึกหัดครูในขณะที่ยังกรมนั้น เป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ไม่เหมาะที่จะจัดการฝึกหัดครู กระทรวงฯ จึงได้ยุบโรงเรียนเล็ก ๆ เหล่านั้นเสียหลายจังหวัด และในจังหวัดเดียวกันที่มีทั้งโรงเรียนชายและโรงเรียนหญิง กรมฯ จึงรวมกำลังและจัดเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูประเภทสหศึกษา จนปัจจุบันนี้ในภาคปกติเหลือเพียงแห่งเดียวที่ยังไม่ได้เป็นสหศึกษา และเพื่อที่จะไม่ให้นักเรียนฝึกหัดครูเขามาเรียนในส่วนกลาง กรมฯ ได้พยายามจัดให้โรงเรียนในส่วนภูมิภาคให้มีคุณภาพไม่ยิ่งหย่อนกว่าในส่วนกลาง โดยการสนับสนุนทั้งด้านครูอาจารย์ อุปกรณ์และสถานที่ ทำให้โรงเรียนฝึกหัดครูในส่วนภูมิภาคมีคุณภาพดีขึ้นเทียบเท่ากับส่วนกลาง และกระทรวงศึกษาธิการได้ยกระดับการฝึกหัดครูเป็นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาระดับสูง เริ่มในปี พ.ศ. 2501 และครบทุกโรงเรียนปี พ.ศ. 2513 นอกจากนี้ยังขยายเปิดสาขาของวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรอีก 6 แห่ง พร้อมทั้งตั้งโรงเรียนสาธิตขึ้นในวิทยาลัยวิชาการศึกษาและสถาบันฝึกหัดครูแห่งอื่นๆ ด้วย อันเป็นการเปิดวิทยาลัยวิชาการศึกษาสาขาแต่ละแห่งนั้น กรมฯ ได้สนับสนุนอัตรากำลัง

๒ 23
 ตลอดจนงบประมาณด้วย

สำหรับวิทยาลัยวิชาการศึกษาโดยฐานะเป็นกรม ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ประกาศ ณ วันที่ 29 กันยายน 2515 มีผลใช้บังคับแต่ 1 ตุลาคม 2515 เป็นต้นไป ปัจจุบันนี้กรมการฝึกหัดครูจึงมีสถาบันฝึกหัดครู รวมทั้งหมด 36 แห่ง อยู่ในส่วนกลาง 7 แห่ง และส่วนภูมิภาค 29 แห่ง (7 แห่งใน 29 แห่งกำลังอยู่ในระหว่างการก่อสร้าง) 24

การแบ่งส่วนราชการของกรมการฝึกหัดครู

พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2497 ได้กำหนดให้มีกรมการฝึกหัดครูในกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2497 โดยเหตุผลในการประกาศตั้งกรมนี้ทนายพระราชบัญญัติว่า "เนื่องจกขการฝึกหัดครูได้แยกกันจัดอยู่ในกรมต่าง ๆ คือ กรมวิสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษาและกรมพลศึกษา ต่างกรมต่างจัดการดำเนินงานยังไม่ประสานกันสนิท เป็นเหตุให้โคครูไม่ตรงกับความต้องการแท้จริงของโรงเรียนทุกประเภท เพื่อให้การฝึกหัดครูโคมาคร ฐานคดียิ่งขึ้น เหมาะสมกับกาลสมัยจึงสมควรจัดรวมการฝึกหัดครูอยู่ในกรมเดียวกัน จะโคก่อให้เกิดเอกภาพ เป็นการประหยัดและมีประสิทธิภาพที่จะปรับปรุงครูใหม่ปริมาณและคุณภาพสูงขึ้น โคผลสมความต้องการในอันที่จะจัดการศึกษาคามแผนการศึกษาแห่งชาติ" 25

23 กรมการฝึกหัดครู, เรื่องเดียวกัน, หน้า 22 - 33.

24 กรมการฝึกหัดครู, หน้าที่ งานและโครงการของกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์การศาสนา, 2516), หน้า 20.

25 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 71 ตอนที่ 61 วันที่ 28 กันยายน 2497

เนื่องจากส่วนราชการที่กำหนดขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาจัดวางระเบียบราชการของ
กรมการฝึกหัดครู มีตำแหน่งที่ตรงตามลักษณะงานที่เป็นอยู่จริง จึงได้ปรับปรุงกำหนดส่วนราชการ
ใหม่ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 268 วิทยาลัยวิชาการศึกษา มีฐานะเป็นกรม ๆ หนึ่งใน
กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2515²⁶ ตั้งแผนกที่ 1 และหน้าที่ของแต่ละ
ส่วนราชการ ในกรมการฝึกหัดครูใหม่ดังนี้

ศูนย์วิทยพัทยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

26

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 177 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2515

กรมการฝึกหัดครู

อธิบดี

วิทยาลัยครู

กรมการฝึกหัดครู

มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการดำเนินการผลิตครูให้โรงเรียน และสถานศึกษาทั่วราชอาณาจักร อบรมครูที่ขาดวิทยฐานะทางครูให้มีวุฒิศร ส่งเสริมการอบรมครูประจำการ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพในการเรียนการสอนในชั้นสูง ซึ่งนี้ตลอดจนทำการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการฝึกหัดครู ตามนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งส่วนราชการออกเป็นดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการกรม มีหน้าที่ประสานงานระหว่างกองและหน่วยงานต่างๆ ของกรมและหน่วยราชการอื่น ควบคุมการดำเนินการเกี่ยวกับงานธุรการ งานสารบรรณ งานรับ-ส่ง งานเก็บเอกสาร งานการประชาสัมพันธ์ งานการประชุม ตลอดจนปฏิบัติงานที่ไม่อยู่ในหน้าที่ของกองหรือหน่วยงานใดโดยเฉพาะ รักษาระเบียบราชการต่าง ๆ ให้เป็นไปโดยเรียบร้อย ถูกต้องตามกฎหมายและแบบแผนข้อบังคับ โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 แผนกคือ

- แผนกสารบรรณ
- แผนกรับส่ง
- แผนกประชาสัมพันธ์

2. กองการเจ้าหน้าที่ มีหน้าที่ควบคุมดูแลและดำเนินการเรื่องงานบริหารบุคคลใน ส่วนที่เกี่ยวกับการจัดสรรหาตัวบุคคล การสอบคัดเลือกหรือคัดเลือก การขอกำหนดอัตราเงินเดือน การบรรจุ แต่งตั้ง โอน และขอกลับเข้ารับราชการ การแต่งตั้งของข้าราชการ การ ส่งเสริมวิทยฐานะและสมรรถภาพของข้าราชการ จัดทำทะเบียนประวัติข้าราชการและลูกจ้าง ดำเนินการเรื่องบำเหน็จบำนาญ เรื่องที่เกี่ยวกับการพิจารณาให้บำเหน็จความดีความชอบและการลงโทษข้าราชการและลูกจ้าง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 งานคือ

- งานบรรจุแต่งตั้ง
- งานทะเบียนประวัติ
- งานวินัย

3. กองคลัง มีหน้าที่ควบคุมการเบิกจ่ายเงินงบประมาณ การเงินนอกงบประมาณ จัดทำและควบคุมวัสดุครุภัณฑ์ ตรวจสอบบัญชีการเงิน บัญชีพัสดุ ทะเบียนครุภัณฑ์ของสถานศึกษา ดำเนินการสืบราคา ประมวลราคา และจัดทำสัญญาการก่อสร้างต่าง ๆ ของกรม ตรวจร่างสัญญาและนิติกรรม และดำเนินงานสวัสดิการของกรม แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 แผนกคือ

- แผนกเงิน
- แผนกบัญชี
- แผนกพัสดุ
- แผนกตรวจสอบเนะนำการเงินและบัญชี
- แผนกสวัสดิการ

4. กองแผนงาน มีหน้าที่กำหนดแผนงาน และโครงการให้สอดคล้องกับนโยบาย และเป้าหมายของกรมและกระทรวง จัดทำและจัดสรรงบประมาณประจำปีของกรม รวบรวมสถิติข้อมูลต่าง ๆ ศึกษาวิเคราะห์และวิจัยปัญหาอุปสรรคของแผนงานและโครงการของกรม รวมทั้งประเมินผลและรายงานผลของแผนงานและโครงการที่วางไว้ รวบรวมและประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับแผนงานของกระทรวง นอกจากนี้ให้มีหน้าที่ออกแบบรูปราชการ คำนวณโครงสร้าง เขียนแบบประมาณราคา ตลอดจนตรวจอาคารสิ่งก่อสร้างและครุภัณฑ์ วางผังบริเวณสถานที่ของสถานศึกษา รวบรวมประสานงานกับกองออกแบบและก่อสร้าง กรมอาชีวศึกษา และหน่วยราชการอื่นที่เกี่ยวข้อง แบ่งส่วนราชการออกเป็น 4 ฝ่ายคือ

- ฝ่ายโครงการและงบประมาณ
- ฝ่ายสถิติและประเมินผล
- ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์
- ฝ่ายออกแบบและเขียนแบบ

5. กองส่งเสริมวิทยฐานะครู มีหน้าที่อบรมครูและเผยแพร่ความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนจัดสอบเพื่อเลื่อนวิทยฐานะครูทั่วประเทศ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ฝ่ายคือ

- ฝ่ายอบรมครูและเผยแพร่ความรู้
- ฝ่ายจัดสอบและประเมินผล
- ฝ่ายทะเบียนและประกาศนียบัตร

6. กองการฝึกหัดครู ทำหน้าที่จัด ควบคุม ดูแลและส่งเสริมการฝึกหัดครูตามแผน และนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการ ให้บริการในการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์และควบคุม การก่อสร้างใหม่แก่สถานศึกษา จัดทุนการศึกษาช่วยเหลือนักเรียนนักศึกษาฝึกหัดครู ประสานงาน กับวิทยาลัยครูและหน่วยราชการต่าง ๆ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 3 ฝ่ายคือ

- ฝ่ายบริหารวิทยาลัย
- ฝ่ายนักเรียนนักศึกษา
- ฝ่ายวัสดุการศึกษา

7. หน่วยศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่เกี่ยวกับงานด้านวิชาการ ได้แก่การนิเทศการศึกษา การจัดอบรมและสัมมนาครูอาจารย์สถานศึกษาฝึกหัดครู ทำการศึกษาคนควาและทดลองโครงการ การศึกษาต่าง ๆ จัดทำและปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนโดยร่วมมือกับกรมวิชาการ ตลอดจน ระเบียบวากควยการวัดผลการศึกษา ทำเนิการผลิตและสนับสนุนให้ครูอาจารย์ผลิตเอกสารและ ตำรา ทำการวิจัยและคนควาในสาขาวิชาการต่าง ๆ ประสานงานและเผยแพร่วิชาการของ สถานศึกษาฝึกหัดครู และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานวิชาการอื่น ๆ ²⁷

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁷ กรมการฝึกหัดครู, หน้าที่งานและโครงการของกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์ การศาสนา, 2516), หน้า 28 - 35.

นอกจากกรมการฝึกหัดครูแล้ว ยังมีกรมอีก 3 กรม ในกระทรวงศึกษาธิการที่จัดการ
 28
 ศึกษาฝึกหัดครู คือกรมอาชีวศึกษา กรมพลศึกษาและกรมศิลปากร

ปัจจุบันนี้ กรมการฝึกหัดครูมีวิทยาลัยครูทั้งสิ้น 36 แห่ง แบ่งเป็นวิทยาลัยครู
 ส่วนกลาง 7 แห่ง และวิทยาลัยครูส่วนภูมิภาค 29 แห่ง จะขอลงมาถึงวิทยาลัยครูเหล่านี้
 ตามลำดับภาคการศึกษาทั้งในตาราง 4

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

²⁸ กรมการฝึกหัดครู, เรือนำร่องกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์การศาสนา, 2513), หน้า 38.

ตาราง 4

สถานศึกษาฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู แยกตามลำดับภาคการศึกษา

ภาคและลำดับที่	สถานศึกษา	หมายเหตุ	
ภาค 1	1	วิทยาลัยครูสวนสุนันทา	กรุงเทพมหานคร
	2	วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	กรุงเทพมหานคร
	3	วิทยาลัยครูจันทร์เกษม	กรุงเทพมหานคร
	4	วิทยาลัยครูสวนดุสิต	กรุงเทพมหานคร
	5	วิทยาลัยครูพระนคร	กรุงเทพมหานคร
	6	วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลัยสงครณ	กรุงเทพมหานคร
	7	วิทยาลัยครูธนบุรี	กรุงเทพมหานคร
	8	วิทยาลัยครูนครปฐม	จังหวัดนครปฐม
ภาค 2	9	วิทยาลัยครูยะลา	จังหวัดยะลา
ภาค 3	10	วิทยาลัยครูสงขลา	จังหวัดสงขลา
	11	วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช	จังหวัดนครศรีธรรมราช
	12	วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ภาค 4	13	วิทยาลัยครูภูเก็ต	จังหวัดภูเก็ต
ภาค 5	14	วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง	จังหวัดราชบุรี
	15	วิทยาลัยครูเพชรบุรี	จังหวัดเพชรบุรี
	16	วิทยาลัยครูกาญจนบุรี	จังหวัดกาญจนบุรี
ภาค 6	17	วิทยาลัยครูเทพสตรี	จังหวัดลพบุรี
	18	วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา	จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตาราง 4 สถานศึกษาฝึกหัดครู กรมการฝึกหัดครู แยกตามลำดับภาคการศึกษา (ต่อ)

ภาคและลำดับที่	สถานศึกษา	หมายเหตุ
ภาค 7 19	วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม	จังหวัดพิษณุโลก
20	วิทยาลัยครูนครสวรรค์	จังหวัดนครสวรรค์
21	วิทยาลัยครูอุตรดิตถ์	จังหวัดอุตรดิตถ์
22	วิทยาลัยครูเพชรบูรณ์	จังหวัดเพชรบูรณ์
23	วิทยาลัยครูกำแพงเพชร	จังหวัดกำแพงเพชร
ภาค 8 24	วิทยาลัยครูเชียงใหม่	จังหวัดเชียงใหม่
25	วิทยาลัยครูลำปาง	จังหวัดลำปาง
26	วิทยาลัยครูเชียงใหม่	จังหวัดเชียงใหม่
ภาค 9 27	วิทยาลัยครูอุตรธานี	จังหวัดอุตรธานี
28	วิทยาลัยครูสกลนคร	จังหวัดสกลนคร
29	วิทยาลัยครูเลย	จังหวัดเลย
ภาค 10 30	วิทยาลัยครูอุบลราชธานี	จังหวัดอุบลราชธานี
31	วิทยาลัยครูมหาสารคาม	จังหวัดมหาสารคาม
ภาค 11 32	วิทยาลัยครูนครราชสีมา	จังหวัดนครราชสีมา
33	วิทยาลัยครูบุรีรัมย์	จังหวัดบุรีรัมย์
34	วิทยาลัยครูสุรินทร์	จังหวัดสุรินทร์
ภาค 12 35	วิทยาลัยครูระยอง	จังหวัดระยอง
36	วิทยาลัยครูจันทบุรี	จังหวัดจันทบุรี

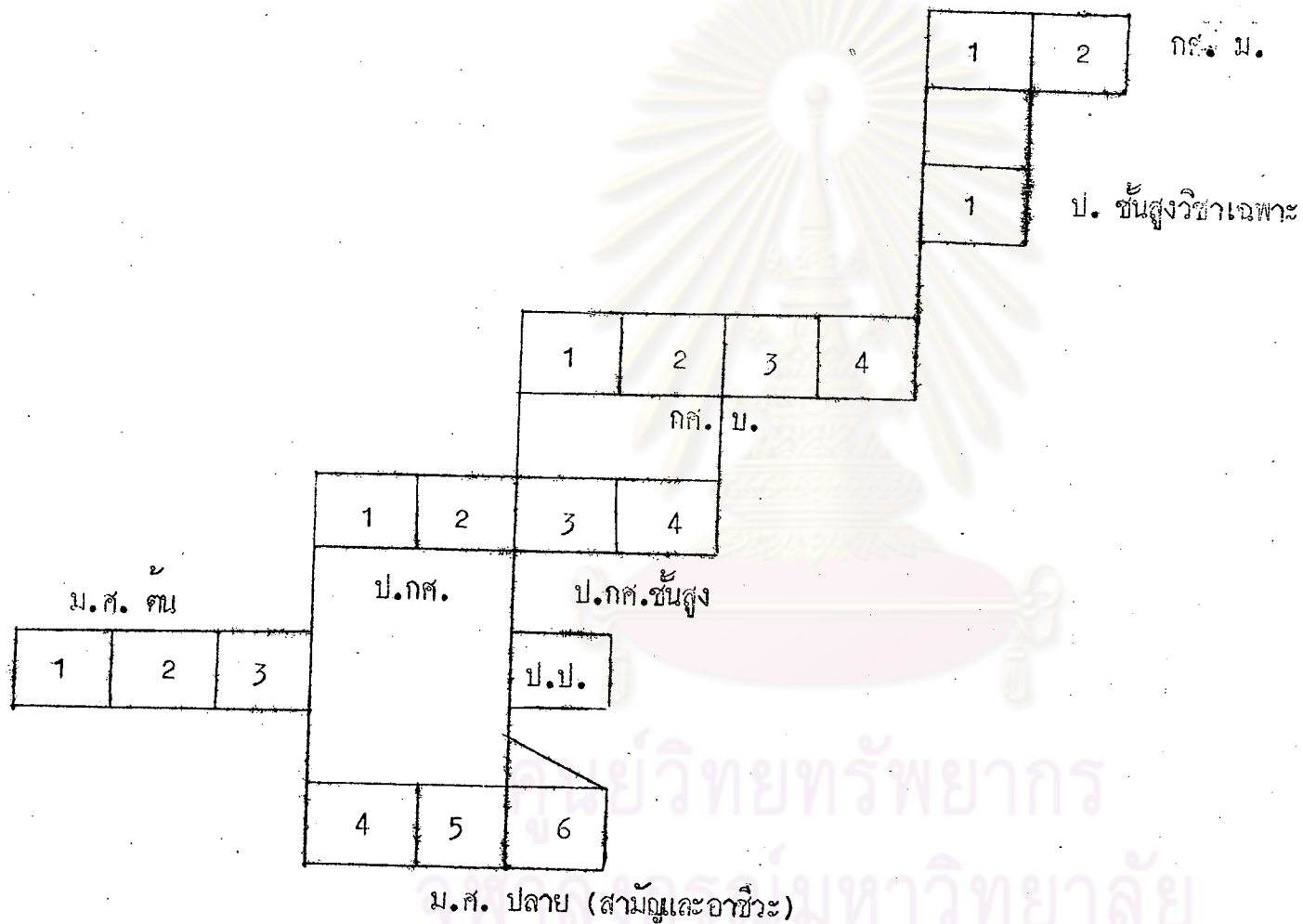
ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

วิทยาลัยครูทั้ง 36 แห่ง ได้เปิดสอนหลักสูตรตามแผนภูมิที่ 2 และมี
รายละเอียดของหลักสูตรทั้งในตาราง 5 และ ตาราง 6

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 ระบบหลักสูตรประเภทต่าง ๆ ของกรมการฝึกหัดครู

หมายเหตุ ระดับปริญญาตรีนั้น เข้าศึกษาต่อในชั้นปีที่ 3 คณะศึกษาศาสตร์ ทุกมหาวิทยาลัย

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

ตาราง 5 หลักสูตรสำหรับวุฒิ์เรืบนั้ประกาศนียบั้รวิชาการศึกษา (130 หน่วยกิถ)

วิชาสามัญ (75 หน่วยกิถ)	วิชาการศึกษา (20 หน่วยกิถ)	วิชาพิเศษ (35 หน่วยกิถ)
ภาษาไทย	วิชาการศึกษา	เกษตรกรรม
ภาษาอังกฤษ	การฝึกสอน	คหกรรมศาสตร์
สังคมศึกษา		หัตถศึกษา
คณิตศาสตร์		พลานามัย
วิทยาศาสตร์ทั่วไป		ศิลปะ
		ดนตรีนาฏศิลป์
		การสอนวิชาลูกเสือ
		การสอนวิชาอนุชาค
		<u>บรรณารักษศาสตร์</u>
		ศาสนาอิสลาม (ยะลา)

ที่มา : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู

ตาราง 6 หลักสูตรสำหรับยูนิเวอร์ซิตีบัณฑิตวิทยาลัยการศึกษาระดับสูง (130 หน่วยกิต)

วิชาสามัญ(บังคับ) (30 หน่วยกิต)	วิชาการศึกษา (20 หน่วยกิต)	วิชาที่เลือกเรียน เป็นเฉพาะวิชาเอก	วิชาที่เลือกเรียน เป็นได้ทั้งวิชาเอก และวิชาโท	วิชาที่เลือกเรียน เป็นวิชาโทอย่าง เดียว
- ภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ - ศาสนา วัฒนธรรมและ ประเพณี หรือ วิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์	- วิชาการศึกษา - การฝึกสอน	- นาฏศิลป์ - อนุบาลและ เด็กเล็ก	* ภาษาไทย - ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์ - วิทยาศาสตร์ - คหกรรมศาสตร์ - บรรณารักษศาสตร์ - เกษตรกรรม - ดนตรีศึกษา - อุตสาหกรรมศิลป์ - สังคมศึกษา	- ศิลปะศึกษา - ทัศนศึกษา - งานประดิษฐ์

- หมายเหตุ**
1. ให้เลือกเรียนวิชาเอก 1 หมวดวิชา (40 หน่วยกิต) และวิชาโท 2 หมวดวิชา
วิชาละ 20 หน่วยกิต รวม 80 หน่วยกิต
  2. วิชาสามัญ (บังคับ) 30 หน่วยกิต
  3. วิชาการศึกษา 20 หน่วยกิต

ที่มา : วิทยาลัยนานาชาติ กรมการฝึกหัดครู

หลักสูตรประเภทต่าง ๆ เพื่อผลิตครูประกาศนียบัตร กรมการฝึกหัดครู

ตั้งแต่ปีการศึกษา 2498 เป็นต้นมา นอกจากสถานศึกษาฝึกหัดครูในสังกัดกองการฝึกหัดครู ผลิตครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงแล้ว ยังได้ผลิตครูประกาศนียบัตรประเภทต่าง ๆ ตามความต้องการของกรมการฝึกหัดครู ดังนี้

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงคนตรีศึกษา หลักสูตรนี้ได้เริ่มจัดขึ้นในปีการศึกษา 2513 ที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา รับสมัครผู้จบ ม.ศ. 5 หรือ ป.กศ. เขาเรียน เพื่อผลิตครูประกาศนียบัตรทางคนตรีศึกษา ให้กับโรงเรียนระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

หลักสูตรประกาศนียบัตรครูอนุบาล รับสมัครนักเรียนที่จบ ป.กศ. หรือ ม.ศ. 5 เพื่อไปเรียน 1 ปี เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 จนถึงปีการศึกษา 2512 เปิดสอนที่วิทยาลัยครูสวนดุสิตเพียงแห่งเดียว ในปีการศึกษา 2513 ได้เปิดหลักสูตรใหม่ เลิกหลักสูตร 1 ปี และขยายเวลาเรียนวิชาอนุบาลและเด็กเล็กออกไปเป็น 2 ปี เรียกหลักสูตรนี้ว่า หลักสูตร ป.กศ. ชั้นสูงอนุบาล

หลักสูตรประกาศนียบัตรครูประถม สำหรับผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2510

หลักสูตรครูประกาศนียบัตรครูประถมได้ยกเลิกไปตั้งแต่ปีการศึกษา 2499 แต่เนื่องจากยังขาดครูในโรงเรียนประถมศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเป็นจำนวนมาก เพราะจำนวนนักเรียนและโรงเรียนประถมศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกประการหนึ่งนักเรียนที่จบ ม.ศ. 5 และ ม.ศ. 6 เป็นจำนวนมากที่ไม่ได้เรียน ถ้านักเรียนเหล่านี้มีโอกาสได้รับการอบรมในสถานฝึกหัดครูเป็นเวลาพอสมควร ก็จะออกไปเป็นครูที่อาจจะได้เป็นการเพิ่มการผลิตให้ทันกับความต้องการ

ทวยเหตุนี้ กรมการฝึกหัดครูจึงได้เปิดหลักสูตร ป.ป. ขึ้นในสถานฝึกหัดครู สังกัด
กองการฝึกหัดครู เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2510 เป็นต้นมา โดยรับนักเรียนที่จบ ม.ศ. 5
หรือ ม.ศ. 6 เข้าเรียน

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง หอสมุดเป็นหัวใจสำคัญยิ่งของโรงเรียน
ทุกระดับ การเรียนรู้ในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษามุ่งให้นักเรียนรู้จักคนคว่า รวบรวม
ความรู้ รักการอ่านและรู้จักใช้บริการหอสมุด ครูผู้ทำงานเกี่ยวกับหอสมุดจึงควรได้รับการอบรม
เป็นอย่างดี เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่บรรณารักษ์ซึ่งมีอยู่กว้างขวาง หลักสูตรนี้เริ่ม
เปิดสอนที่วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา โดยกำหนดเวลา
เรียน 1 ปี รับนักเรียนที่จบ ป.กศ.หรือเทียบเท่า

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง อุตสาหกรรมศิลป์ เพื่อผลิตครูอุตสาหกรรม
ศิลป์ ไปสอนในโรงเรียนมัธยมแบบประสม และโรงเรียนอื่นที่ต้องการและเพื่อปรับปรุงครู
อุตสาหกรรมศิลป์ให้สูงขึ้นจนถึงระดับปริญญา ให้พอเพียงกับความต้องการ รับนักเรียนที่จบ ป.กศ.
จากสถานศึกษาฝึกหัดครูต่าง ๆ เข้าเรียน 2 ปี ณ วิทยาลัยครูพระนคร เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา
2509 เป็นต้นมา และกำลังมีโครงการรับนักเรียน ม.ศ. 5 แผนกวิทยาศาสตร์ และ ม.ศ. 6
สาขาอาชีพศึกษาให้มาศึกษาทวย และมีโครงการขยายการศึกษาให้ถึงระดับปริญญาตรี²⁹

29

กรมการฝึกหัดครู, ผลงานครบรอบ 16 ปี ของกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2514), หน้า 84 - 85.

ความช่วยเหลือจากองค์การต่างประเทศ

ส่วนความช่วยเหลือจากองค์การต่างประเทศในด้านการฝึกหัดครูนั้น มีองค์การต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือที่สมควรกล่าวคือ องค์การบริหารวิเทศกิจ ช่วยเหลือเงินค่าใช้จ่ายในรูปแบบ Counterpart fund แก่งานด้านกานนิเทศการศึกษา การจัดพิมพ์เอกสาร ตำรา หนังสือ ถานประกอบ วัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา และโครงการ SEAREP ในด้านโครงการฝึกหัดครู ชนบท องค์การยูเนสโกช่วยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2499 และในปี พ.ศ. 2512 ช่วยดำเนินโครงการ ฝึกหัดครูและบริการการศึกษา สำหรับการปรับปรุงและส่งเสริมโครงการฝึกหัดครูชนบทยังมี องค์การยูนิเซฟเข้ามาให้ความช่วยเหลือกบระหว่างปี พ.ศ. 2505 - 2514 องค์การสุดท้าย ที่ให้ความช่วยเหลือการฝึกหัดครู ไคแกมูสริเอเซีย โดยช่วยในด้านโครงการห้องสมุดโรงเรียน ในชนบทและโครงการผลิตตำรา โครงการผลิตตำรานี้ กรมการฝึกหัดครูได้เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2515³⁰

ระหว่างปี พ.ศ. 2515 - 2519 เป็นระยะของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 3 เพื่อ ผลิตครูให้พอเพียงกับความต้องการครูทั่วประเทศ จึงจะขอกล่าวรายละเอียดดังนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁰ กรมการฝึกหัดครู, หน้าที่ งานและโครงการของกรมการฝึกหัดครู (โรงพิมพ์ การศาสนา, 2516), หน้า 179 - 181.

แผนพัฒนาการศึกษาาระดับเด็กศึกษาระยะที่ 3 (2515 - 2519)

1. ขณะนี้กรมการศึกษาระดับเด็กศึกษามีวิทยาลัยครู 29 แห่ง บางแห่งจะต้องซ่อมแซมปรับปรุงหลายแห่งเพื่อก่อสร้างใหม่ มีอาคารเรียน อาคารนอน และอื่น ๆ ยังไม่ครบ จะตองก่อสร้างต่อไปจนครบ และในระยะ 5 ปีนี้จะสร้างวิทยาลัยครูใหม่อีก 7 แห่งในส่วนภูมิภาค คือที่จังหวัด เชียงราย เลย กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ สุราษฎร์ธานี สุรินทร์ และกาญจนบุรี รวมทั้งหมด 36 แห่ง คือคิดเฉลี่ยประมาณ 2 จังหวัดต่อวิทยาลัยครู 1 แห่ง ทั้งนี้เพื่อจะไ้รับนักเรียนเด็กศึกษารวมเพิ่มขึ้น และเป็นการรีบเร่งแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในปัจจุบัน และเป็นการเตรียมการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการขาดแคลนครูอีกในอนาคต (ในบางประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงและมีพลเมืองหนาแน่น มีสถานเด็กศึกษารอบทุกจังหวัด)

2. ผลิศจูเพื่อไปสอนในชนบท โดยที่วิทยาลัยครูส่งนักเรียนเด็กศึกษาไปฝึกสอนตามชนบทและให้เด็กศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียน และพัฒนาชุมชนควบคู่กันที่เหมาะสม และผลิตครูเพื่อไปสอนในถิ่นกันดารและถิ่นชาวเขา ทั้งนี้โดยรวมเมื่อกับกรมสามัญศึกษาและกรมการปกครอง ส่งเด็กจากท้องถิ่นกันดาร หรือถิ่นชาวเขามาเล่าเรียนในวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง จังหวัดราชบุรี และวิทยาลัยครูแห่งอื่น เพื่อสำเร็จแล้วออกไปเป็นครูในท้องถิ่นกันดารและถิ่นชาวเขา

3. ในการผลิตครู ป.กศ.สูง นอกจากจะมีวิชาเอกซึ่งเป็นวิชาสามัญให้เลือกเรียน เช่น ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคมศึกษาแล้ว ยังเปิดสอนวิชาเอกอื่น ๆ คือ อุตสาหกรรมศิลป์ คหกรรมศาสตร์ ตรีศึกษา นาฏศิลป์ เกษตรกรรม บรรณารักษศาสตร์ อนุบาลและเด็กเล็ก และวิชาการศึกษาพิเศษ (ประเภทฝึกปกติทางหู) อีกด้วยตามที่เหมาะสม

4. ปรับปรุงหลักสูตรเด็กศึกษา ตลอดจนการพิจารณาเพิ่มวิชาเอก เพื่อส่งเสริมคุณภาพยิ่งขึ้น และเพื่อให้ตรงกับความต้องการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษาซึ่งกำลังจะเปลี่ยนแปลงไป

5. ส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนในวิทยาลัยครู โดยจัดหาอาจารย์สอนที่มีวุฒิสูงให้มากขึ้น จัดหาอุปกรณ์การสอนที่สำคัญ ๆ ใหม่ของสมุดและการใช้ของสมุด ผลิตตำราเรียนสำหรับนักเรียนเด็กศึกษา ให้แก่นักเรียนเด็กศึกษามีกิจกรรมทางการศึกษา เช่น ชุมนุมภาษาไทย

ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมการฝึกสอน ฯลฯ จัดการสัมมนาหรืออบรมผู้สอนในวิทยาลัยครู ทำ เน้น การนิเทศการศึกษาในวิทยาลัยครู และจัดทำเอกสารการนิเทศการศึกษา ตลอดจนศึกษาวิจัยเพื่อ ปรับปรุงงานต่อไป

6. ส่งเสริมให้วิทยาลัยครูได้เป็นศูนย์กลางทางวิชาการในท้องถิ่นที่วิทยาลัยครูตั้งอยู่ โดยให้อาจารย์ของวิทยาลัยครูออกไปติดต่อ และให้ความช่วยเหลือแนะนำโรงเรียนในชนบท โดยเฉพาะในโรงเรียนที่ส่งนักเรียนฝึกหัดครูออกไปทำการฝึกสอน และในโอกาสเดียวกันเปิดโอกาส ให้ครูของโรงเรียนในชนบทดังกล่าวนั้นได้มารับคำแนะนำ หรือใช้อุปกรณ์ หรือรับการอบรมพิเศษ ที่วิทยาลัยครูด้วย

7. เร่งรัดให้วิทยาลัยครูอบรมนักเรียนฝึกหัดครูทั้งหลายทั้งในภาคปกติ และภาคนอก เวลาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ศีลธรรมและวัฒนธรรม เข้าใจในระเบียบประเพณีของผู้ที่เป็นครู ตลอดจนเป็นผู้วินัย มีความรักชาติ ไม่เห็นแก่ตัว มีน้ำใจที่จะอบรมสั่งสอนศิษย์ของตนเมื่อออกไปเป็นครู และรู้จักวางตัวเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีสมกับที่เป็นครู ให้ซาบซึ้งถึงศักดิ์ศรีของผู้ที่เป็นครู มีหิริโอตตัปปะ และใหญ่จักนิยมแต่ในสิ่งที่ดีงาม หรือที่อยู่ในแนวทางของจริยธรรม

8. ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกหัดครูได้รวมในกิจกรรมทางพลศึกษา โดยได้เล่นกีฬา ภายในวิทยาลัยครูของตนเอง ได้เล่นกีฬาในระหว่างวิทยาลัยครูด้วยกัน หรือเล่นกีฬากับสถาบัน ศึกษาอื่น ๆ ตามที่เหมาะสม

9. ส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนทั่วประเทศ ที่ยังไม่มีวุฒิต่างครูได้ศึกษาเล่าเรียนและ สอบหัดเพื่อจะได้มีวุฒิต่างครู ซึ่งเป็นการยกระดับการเรียนการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ โดยทั่วไป โดยจัดให้ครูที่ศึกษาค้นคว้าตนเองได้สอบหัดในระดับ พ.กศ. หรือระดับ พ.ม. รวมถึงกับ คุรุสภาจัดการให้วิทยาลัยครูทั่วประเทศดำเนินการอบรมครูในระหว่างปีภาคฤดูร้อน แล้วทำการสอบเพื่อไควิชาชุด (อ.ส.ร.) และอบรมในวันเสาร์หรือวันอาทิตย์ระยะยาว แล้วทำการสอบ เพื่อไควิชาชุด (อ.ส.ช.) และจัดสอนทางไปรษณีย์แก่ครูที่อยู่ห่างไกล แล้วให้มารวมสอบหัด พร้อม อ.ส.ช.

นอกจากนี้แล้ว ยังจัดให้มีการอบรมระยะสั้นให้แก่ผู้ที่จะบรรจุเป็นครูในท้องถิ่นกันการ
ที่ขาดแคลนครู ตามกำลังงบประมาณ และพิจารณาอนุญาตให้จังหวัดที่มีกำลังพอจัดการอบรมระยะ
สั้น ดังกล่าวนี้โดย

การฝึกหัดครูของไทยตามที่ได้กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2
การฝึกหัดครูไม่ค่อย ๆ พัฒนาการมาอย่างช้า ๆ โรงเรียนฝึกหัดครูมีจำนวนนักเรียนฝึกหัดครูน้อย
รัฐบาลของไทยอุดหนุนแก่นักเรียนฝึกหัดครูตลอดมา การจัดโรงเรียนในระยะแรกก็เป็นแบบ
เกินเรียน และจัดแยกเป็นโรงเรียนหญิงและโรงเรียนชายไม่ปะปนกัน ความคิดในการจัดโรงเรียน
ฝึกหัดครูเป็นโรงเรียนประจำ เริ่มกระทำเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนฝึกหัดครูฝั่งตะวันออก เมื่อ พ.ศ.
2449 แลจากที่โดยย้ายโรงเรียนฝึกหัดครูจตุรย์เทพศรีนครินทร์มารวมกันแล้ว ตั้งแต่นั้นมาโรงเรียน
ฝึกหัดครูที่ตั้งขึ้นส่วนมากก็เป็นโรงเรียนประจำ แต่ยังคงแยกเป็นโรงเรียนชายและโรงเรียนหญิง
ทำให้บางจังหวัดมีโรงเรียนฝึกหัดครูทั้งหญิงและชาย แต่จะรวมเป็นแห่งเดียวกัน ทั้งนี้เพราะ
การจัดโรงเรียนแบบสหศึกษายังไม่ได้รับความนิยมจากประชาชน

ระบอบของการฝึกหัดครูตั้งแต่ระยะแรกจนถึงก่อนหน้าเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.
2475 มีครูประกาศนียบัตรมณฑล ครูมูล ครูประถมและครูมัธยม ระยะหลังการเปลี่ยนแปลง
การปกครองแล้วมีการฝึกหัดครูประชาบาล และครูประกาศนียบัตรจังหวัดเพิ่มขึ้น ซึ่งมีผู้คิดว่า
ครูมูลลงไปอีก เพราะต้องการผลิตครูออกไปสอนชนบทซึ่งยังขาดครูอีกมาก

นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา การฝึกหัดครูของไทยได้ก้าวหน้าไป
เป็นอันมาก โดยเฉพาะหลังจากได้ตั้งกรมการฝึกหัดครูขึ้นแล้ว เพราะรัฐบาลได้มีนโยบายเร่ง

ขยายการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของประชาชนและของประเทศ ประกอบกับในระยะนี้ประเทศไทยได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศด้วย ได้มีการยกวิทยฐานะครูให้สูงขึ้นจนถึงชั้นปริญญาเท่าเทียมกับอาชีพอื่น ๆ มีการปรับปรุงหลักสูตร วิธีสอน อุปกรณ์การสอน การวัดผลการศึกษา การส่งเสริมฐานะครู ตลอดจนการบริหารที่เหมาะสมกับกาตสมัยด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย